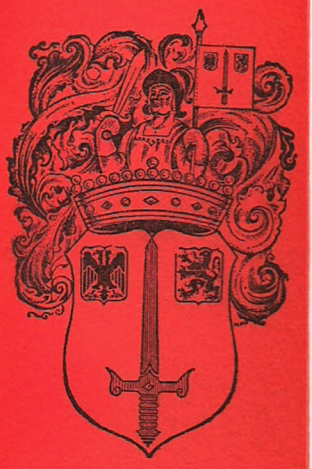

het land van aalst

tijdschrift van de
geschied- en
heemkundige vereniging
het land van aalst

jaargang XXVI - 1974 — nummer 5

BIJDRAGE TOT DE REGULIERE EN SEKULIERE GEMEENSCHAPPEN IN HET LAND VAN AALST GEDURENDE DE 17E EN 18E EEUW

C. De gasthuiszusters van Sint-Augustinus.

Het hospitaal werd hier door graaf Boudewijn van Konstantinopel omstreeks 1200 gesticht voor zes religieuzen. Van Nikolaas, bisschop van Kamerijk ontvingen de broeders en zusters omstreeks 1235 een levensregel. De broeders werden gedurende de 15e eeuw uit de gemeenschap geweerd en de zusters namen toen de regel van de H. Augustinus aan.

Tijdens de godsdiensttroebelen werd het hospitaal grotendeels verwoest; nadien voor tweederden heropgebouwd verbleven er in 1589 vier religieuzen en twee novicen, die zich met *ghenullighe aelmoesen* wijdden aan het onderhoud van vier of vijf mensen (437).

Bij het overlijden van de overste, zuster Cornelia de Pauw, in 1618, werd door de gemeenschap bijna eenparig Joanna Pevenage als opvolgster verkozen en door de aartsbisschop zelf op 15 mei 1618 aangesteld (438). De verkiezing van Joanna David als *meesteres van het hospitael* werd op 5 augustus 1642 goedgekeurd (439). Hetzelfde geschiedde op 13 augustus 1697 voor Maria Buyle (440), die reeds overste was in 1681.

Regelmatig werden nieuwe postulanten aanvaard, ingekleed en geprofest (441). Volgens de statuten van 1609 mocht de gemeenschap slechts zes religieuzen tellen (442).

Op 2 juli 1630 werd tussen de magistraat van Geraardsbergen en de overste van het hospitaal een einde gesteld aan het proces gerezen om-

---

(437) M. 242.
(438) Misc. Mechl., nr. 10, p. 34r°, 35r°.
(439) Misc. Mechl., nr. 16, p. 22v°.
(440) Misc. Mechl., nr. 28, p. 71.
(441) Op 8-2-1638 werd Maria van den Bossche geprofest (D.V. 1638). Toelating Magdalena de Brabant te professen (Misc. Mechl., nr. 17, p. 619, 11-9-1658); Joanna-Theresia Cabilliau mag ingekleed worden (Misc. Mechl., nr. 33, p. 487, 2-4-1688); Catharina Dockers van Brussel mag aanvaard worden (Misc. Mechl., nr. 31, p. 60v°, 13-10-1689); Catharina de Pars en Maria-Anna Crane mogen aanvaard worden (Misc. Mechl., nr. 30, p. 86, nr. 31, p. 50, 15-11-1689) en deze laatste tot de professie toegelaten (Misc. Mechl., nr. 34, p. 113, 31-10-1690); N. van Omel en Elisabeth van den Bossche mogen ingekleed worden (Misc. Mechl., nr. 34, p. 230, 7-4-1691 en deze laatste geprofest (Misc. Mechl., nr. 34, p. 461, 3-4-1692); Marianna Smet mag geprofest en Catharina van den Broecke aanvaard worden (Misc. Mechl., nr. 35, p. 607, 30-10-1696).
(442) Statuten van O.-L.-Vrouwhospitaal te Geraardbergen (AAM., nr. 8, p. 24-29, 18-12-1609).

wille van de betaling van taksen binnen de stad, waarbij het hospitaal werd vrijgesteld *van de questieuse en toecomende tauxen,* op voorwaarde dat zij de predikanten-terminarissen *logeren en alimenteren,* zoals voorheen. Bij die overeenkomst waren aanwezig de prelaat van Ninove en deze van Drongen (443). Deze overeenkomst werd op 16 maart 1662 en op 16 november 1682 vernieuwd en vrijdom van belastingen werd verleend (444), evenals in 1710 op voorwaarde dat zij voortgingen met de arme zieken, die hun door de armenmeester werden opgedragen te aanvaarden (445).

Een konflikt was gerezen tussen het hospitaal en de armendis. Jacquelijne van de Vondelen, die een huisje bezat, was in het gasthuis overleden, en volgens de traditie kwam haar bezit toe aan het gasthuis; dezelfde werd evenwel gedurende omtrent 20 jaar door de armendis onderhouden, die daarom ok recht had op de volledige erfenis. Vicaris-generaal Jan van Wachtendonck werd door de aartsbisschop gestuurd op 27 november 1634 om aan de betwisting een einde te stellen. De overeenkomst : het huisje kwam aan het hospitaal dat dit publiek zou verkopen en hiervan vrijelijk een gift zou doen aan de armendis, voor de toekomst zou de armendis voor dergelijke zieken, die iets bezaten, 5 stuivers per dag betalen en na de dood over de goederen mogen beschikken (446).

Voor zuster Elisabeth Stuaert, van het hospitaal te Aalst, die hier werd geplaatst door de aartsbisschop, betaalde het hospitaal van Aalst jaarlijks 150 gulden + 12 gulden voor de kleding; de overste meende dat deze laatste som te gering was, tenzij wanneer de zuster tevreden was met de aanpassing van de kleding zoals voor de andere zusters. Elisabeth mocht Geraardsbergen niet verlaten zonder de toelating van de aartsbisschop. Daar zij zwaar leed onder hare toestand sprak de deken voor haar ten beste (447).

Op 6 december 1681 werden de zusters door de aartsbisschop verplicht de *seyde wijlen* (sluiers) af te leggen; de overste vroeg deze eerste te mogen verslijten, wegens *den armen tijd,* en wat de rokken betrof hadden ze nooit andere dan zwarte gedragen, en *oock geen balijnenrecklijven, noch weyde mauwen* (448). De aartsbisschop gebood de sluiers te vervangen vóór Aswoensdag 1682 (449).

Op 10 november 1693 werd aan de zusters door de aartsbisschop toelating verleend gedurende de advent vlees te eten, behalve op de vrijdagen en zaterdagen (450).

Aartsbisschop Humbertus-Gulielmus a Precipiano bracht op 27 augustus 1699 een bezoek aan het hospitaal, waarbij iedere zuster werd ge-

---

(443) (444) (445) (446) M. 242.
(447) (448) (449) M. 242.
(450) Misc. Mechl., nr. 35, p. 159. - Dezelfde toelating werd verleend op 10-11 1716, met dispensatie voor de zondagen, dinsdagen en donderdagen (Misc Mechl., nr. 43, p. 34v°), evenals op 20-11-1734 om op de zondagen van de advent tweemaal vlees te eten en op maandag, dinsdag en donderdag éénmaal (Misc. Mechl., nr. 47, p. 15r°); eveneens op 13-11-1772 en de daarop volgende jaren (M. 242).

hoord. Blijkbaar stelde de aartsbisschop geen grote misbruiken vast, echter wel tal van kleinere tekortkomingen. Het waren de zusters Catharina Dockers en Anna Craene, die zich niet al te trouw aan de kloosterregel hielden; zij werden gestraft wegens verbreking van hun belofte van kuisheid (451).

De punten die de aartsbisschop op 29 maart 1700 ingevolge zijn bezoek aan de gemeenschap stuurde, lijken veeleer op een huiselijk reglement met dagindeling en praktische schikkingen, die drie- of viermaal per jaar ter bevordering van het geestelijk en tijdelijk welzijn van de gemeenschap dienden te worden voorgelezen (452). Enkele maanden

---

(451) D.V. 12-9-1719.

(452) 1. Alle zusters moesten om 4.30 uur opstaan en van 5 tot 6 u. in de kerk zijn;
2. de twee zusters van Aalst, die hier geplaatst werden, moesten in alles de regel van het huis volgen;
3. van 6 tot 7 uur moesten de zusters mediteren of met dienstbetoon bezig zijn;
4. te 7 u. mis, gevolgd door dienstwerk tot wanneer ze naar het werkhuis gingen;
5. om 8 uur en ten laatste om 8.30 uur moesten alle zusters in het werkhuis zijn en er handenarbeid verrichten (*en men sal ten tijde van het hantwerck nooit van ijdele of wereldtsche saecken spreken)* tot *den tijdt van de tafel;*
6. te 11 uur zou men naar de refter gaan, waar bij de aanvang van het eetmaal gedurende een kwartier uit een geestelijk boek zou worden voorgelezen, terwijl verder het stilzwijgen diende te worden onderhouden;
7. *men sal geene manspersoonen in het clooster in den cost houden* en nog minder in de refter van de religieuzen laten eten;
8. na het middagmaal mochten de zusters tot 13 uur in rekreatie zijn;
9. van 13 tot 15 uur in het werkhuis voor handenarbeid;
10. van 15 tot 15.30 uur in de kerk voor het officie;
11. van 15.30 uur tot 17.30 uur in het werkhuis;
12. van 17.30 tot 18 uur in de kerk voor het avondgebed;
13. te 18 uur avondmaal met geestelijke lezing;
14. na het avondmaal tot 20 uur rekreatie;
15. te 20 uur naar de *dormpter,* waar iedereen zich in stilte in haar kamer zou terugtrekken;
16. te 21 uur moest het licht gedoofd zijn en de religieuzen te ruste;
17. de zusters van Aalst moesten een kamer hebben op de *dormpter* of in het kwartier van de priorin;
18. *Alle Sondaeghen en heylighdaeghen sullen de religieusen ter H. Communie gaen;*
19. *wanneer sommige religieuzen op die dagen niet konden* kommuniceren *om besondere redenen, sullen deselve hunne overste kennen geven ende waert dat sommige dickmaelen willen hunne devotie hauden, sullen daertoe van hunne voorseyde overste oock permissie vragen;*
20. de kerkdeur diende langs de straatzijde met een nachtslot gesloten, waarvan alleen de overste de sleutel had, en mocht slechts open ten tijde van de dienst;
21. *men sal alle caerschappen uijtbannen;* de zusters moesten van mekaar houden, zonder rekening te houden met verwantschap;
22. de verzorging van de zieken en de huistaken zouden onder de religieuzen gelijk verdeeld worden;
23. de overste moest alle zusters gelijk behandelen, zonder iemand te bevoordeligen, ook in het uitgaan;

later, op 26 september, verleende de aartsbisschop zijn goedkeuring aan de verkiezing van Maria-Adriana Cromphout tot overste († 7-4-1729), die werd opgevolgd door Isabella van den Bossche († 23-4-1744). (453).

Ingevolge de visitatie van de vikaris-generaal en de deken schreef de aartbisschop op 5 november 1705 een ordonnantiebrief met 17 punten, waarbij sommige herinnerden aan deze van 1700. De aartsbisschop bepaalde :

1. dat wie de regel, de statuten en de ordonnantiën niet naleefden door de overste moesten worden gestraft;

2. dat de zusters bij een berisping de overste niet mochten tegenspreken en dat de zusters het recht niet hadden een medezuster te corrigeren;

3. dat men moest vermijden de ene tegen de andere op te hitsen en dat men de tekortkomingen zou verontschuldigen;

4. dat een zuster haar medezusters geen verwijt mocht toesturen; wanneer zij dit toch deed zou de overste haar hierom straffen;

5. dat een zuster die een fout beging, er moest voor boeten; iedereen moest er zich op toeleggen haar gebreken te beteren;

6. niemand mocht de gebreken van een medezuster buiten het klooster brengen; dat er eerbied tegenover mekaar diende te bestaan;

7. dat *men geen caerschap sal houden,* maar vriendelijk en zonder afgunst met mekaar omgaan;

8. dat er stilte moest heersen wanneer de bel ging en dat iedereen op zijn werk of in de kerk diende te zijn, tenzij de overste er anders over oordeelde;

9. dat iedereen vóór 19 uur in de kerk diende aanwezig te zijn voor het avondgebed en te 21 uur in haar cel;

10. dat vreemde personen niet werden toegelaten op de slaapzaal;

11. dat geen enkele zuster zonder toelating van de overste het klooster mocht verlaten en deze zou zelf kiezen wie die zuster zou vergezellen;

12. dat buiten de dienst de kerkdeur op nachtslot moest zijn en de sleutel in het bezit van de overste;

13. dat de overste alleen in het bezit bleef van de sleutel van de achterkant van het ziekenhuis;

14. dat het boek met de heerlijke renten moest worden vernieuwd;

15. dat de overste *soo luttel moghelijk* de sleutel van haar kamer en van de wijnkelder *aen andere mag gheven* en slechts de sleutel voor het bier aan een zuster ter hand stellen;

---

24. de overste moest een *comptoir* laten maken, waarin alle papieren, rekeningen enz. van het hospitaal werden bewaard; hiertoe diende de overste een bekwame zuster te kiezen om haar bij te staan en desnoods in de tijdelijke zaken te vervangen (Misc. Mechl., nr. 36, p. 336-340).

(453) Misc. Mechl., nr. 36, p. 541; M. 253, p. 44, 48.

16. dat, aangezien de zusters De Crane en Dockers lang penitentie deden, zij na publieke schuldbelijdenis hun plaats in de kerk en het klooster opnieuw mochten innemen; evenwel het klooster niet verlaten;

17. dat de religieuzen van Aalst als medezusters dienden behandeld te worden (454).

In 1710 verbood de aartsbisschop dat de *stationarii* (nl. de Augustijnen van Edingen en de Dominikanen van het Raspaljebos) nog zouden logeren in het hospitaal; zij moesten hun intrek nemen in de pastorie. In 1720 volgde hieruit een betwisting omtrent de vergoeding (455).

Bij het bezoek van de aartsbisschop op 12 september 1719 telde het hospitaal zestien religieuzen en twee die uit het hospitaal van Aalst waren overgeplaatst (456). Een paar zusters kloegen enkele misbruiken aan, o.m. dat de terminarii er bleven eten met hen, evenals hun verwanten, en dat sommige zusters hun eigen geldkoffertje beheerden, buiten het toezicht van de priorin. De aartsbisschop verbood dat paters of pastoors in de refter nog werden toegelaten of er het feest van de kerkwijding bijwoonden; de zusters mochten evenmin op hun parochie naar de kermis gaan (457).

Er moest wel een bijzondere reden geweest zijn om de visitaties door de aartsbisschop mekaar te zien opvolgen, nl. op 13 september 1728, in een kommunauteit met zeven religieuzen, onder het beleid van een overste die reeds 80 jaar oud was en met zuster Isabella van den Bossche als helpster, en later als opvolgster; op 30 augustus 1729, met voornoemde zuster als overste van zes religieuzen; op 7 augustus 1734 wanneer de gemeenschap nog slechts vijf religieuzen telde. Er volgden nochtans geen speciale opmerkingen, alleen dat de rekeningen om de twee jaar aan de deken moesten worden voorgelegd. Dit voorschrift werd op 12 mei 1744 door de aartsbisschop vernieuwd.

Op 23 oktober 1751 verzochten de zusters van het hospitaal de keizerin ontslagen te worden van het bestiaalgeld dat hen voor hun twee koeien tenonrecht werd opgelegd, evenals om verder te genieten van de belastingsimmuniteit, daar zij niet alleen de zieken van Geraardsbergen verzorgden, maar ook zieke arbeiders die aan de *Coupure de la Flandre* werkten, en zelfs militairen (458).

---

(454) Misc. Mechl., nr. 38, p. 200v°-202v°.
(455) M. 242.
(456) Judoca Droesbeeck (80 j. oud, 63 j. profes); Joanna-Maria Block (60 j. oud, 35 j. profes); Maria de Craene (46 j. oud., 29 j. profes): Catharina Dockers (46 j. o., 30 j. profes); Isabella van den Bosch (47 j. o., 27 j. profes); Anna-Catharina de Lerincquier (38 j. o., 18 p. profes); Anna-Catharina Roelofs (29 j. o., 3 j. profes). — Verder de twee zusters van Aalst Maria Peers (80 j. o., 61 j. profes) en Ludovica-Theresia Lautens (68 j. o.) (D.V. 12-9-1719).
(457) D.V. 12-9-1179.
(458) M. 242.

De verkiezing van Catharina-Isabella Colins d'Heetvelde tot overste werd op 11 mei 1744 goedgekeurd (459). Op 5 november 1781 werd Maria-Theresia-Josepha d'Azeredo als overste aangesteld (460).

De magistraat van Geraardsbergen beklaagde zich op 11 mei 1754 bij de aartsbisschop over de overste Catharina-Isebella Colins die zich meer als een abdis dan als een priorin gedroeg en de zieken niet opnam (461). In gevolg hiervan schreef de sekretaris van de aartsbisschop op 16 mei aan de overste dat een proces dreigde wegens het niet opnemen van arme zieken; hij wenste de motieven hiertoe te kennen en meende dat het proces diende te worden voorkomen (462).

Het hospitaal dat in november 1754 op 24 bunder weide werd geammortiseerd op 1500 gulden en 20 gulden per jaar, bekwam op een tweede verzoek een afslag van 1000 gulden, zodat er slechts 500 moesten betaald, evenals de 20 gulden per jaar (463).

Op 28 mei 1762 vroeg de overste dat de abt van Sint-Adriaan i. pl. van de deken die werd aangeduid door de aartsbisschop, de klok zou mogen wijden, evenals de eerste steenleggen van een nieuw gebouw, aangezien de abt deputé was in de Staten van Vlaanderen en men hem dan ook best tot vriend had (464).

De roepingen waren er niet talrijk, maar gedurende de 18e eeuw werden de door overlijden vrijgekomen plaatsen toch regelmatig aangevuld door meisjes uit de kleine adel en de hogere burgerij en nam het aantal religieuzen zelfs toe (465). Wat de leeftijd bij de professie in diezelfde periode betreft : drie waren minder dan 20 jaar, zeven tussen 20 en 25 jaar en vier van 25 tot 30 jaar.

---

(459) *pro tanto tempore quantum Eminentissimo bonum visum fuerit,* Misc. Mechl., nr. 49, p. 19v°, 20r°; M. 253, p. 48, 59. — Op 26-5-1750 mag ze bij haar broeder, Petrus de pastoor van Aarschot, en bij haar zuster te Leuven gaan, om er een dokter te raadplegen (Misc. Mechl., nr. 49, p. 260) (†18-10-1781) (M. 242).

(460) M. 253, p. 59.

(461) *La prieuse moderne qui se met plus sur le pied d'une abbesse de chanoinesses que prieuse des hospitalières* (M.242). Die beschuldiging scheen niet ongegrond, want op 19-5-1765 verzocht zij de aartsbisschop wanneer zij op verlof ging, zich te mogen laten vergezellen *de ma fille de chambre* (i. pl. van door een zuster) *pour ne point interrompre le service de l'hopital.* Wat haar werd toegestaan (M. 243).

(462) (463) (464) M. 242.

(465) Toelating verleend op 1-10-1701 om Maria-Magdalena Pinckels, *scholaris,* in te kleden (Misc. Mechl., nr. 36, p. 544); — op 26-2-1703 tot de inkleding van Anna-Catharina del Vinquier (Misc. Mechl., nr. 38, p. 68v°) en op 12-4-1704 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 38, p. 130); — op 22-6-1716 tot professie van Catharina Roelofs, d. Damiaan x Maria-Catharina Penninckx (M. 242); — tot de inkleding op 3-3-1723 van Carolina de Gent, d. Frans x Carolina Gimerts, *scholaris,* en op 14-4-1724 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 40, p. 309, 333); — op 1-4-1729 tot de inkleding van Maria-Angelina Roman, d. Egidius, brouwer te Geraardsbergen, *scholaris,* en op 11-5-1730 tot de profes. (M. M., nr. 45, p. 264, 333v°); — op 26-8-1730 tot de inkleding van Catharina-Isabella Colins, d. Petrus, heer van Eetvelde, en op 26-8-1731 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 45, p. 340v°, nr. 46, p. 33v°); — op 19-9-1736 tot de inkleding van Joanna-Adriana Monckhoven, °Gent,

Op 5 november 1794 verleende het aartsbisdom het hospitaal de toelating goederen te verkopen om de kwote aan de Fransen te betalen (466)

Evenals te Aalst werden ook hier de goederen van de gemeenschap verbeurd verklaard, maar de kloosterlingen mochten hun liefdadigheid verder uitoefenen, zonder evenwel het religieuzekleed te mogen dragen.

5. Te GRIMMINGE werd de abdij van *Beaupré (Belle prato)* van Cisterciënserinnen gesticht in 1228 door Aleidis, een edelvrouw uit het geslacht Boelare (467), die aan de zusters ook het patronaatsrecht over de kerk van Grimminge verleende. Het waren monialen van ter Kameren te Oudergem die tot de stichting overgingen. Aleidis van Russchenbroeck was de eerste abdis. Deze abdij zou uitgroeien tot een Waalse stichting op Vlaamse bodem, met het frans als voertaal.

Tot 1515 werd de abdis door de gemeenschap verkozen. Vanaf dat jaar bekwam Karel V, en zijn opvolgers, het begevingsrecht en koos uit drie voorgedragen kandidaten de abdis.

Voor het geestelijk welzijn van de abdij werd een pater benoemd uit de Cisterciënserstichting te Cambron.

De abdij, door de zusters, die een toevlucht gezocht hadden te Aat, verlaten, had veel te lijden onder de godsdienstberoerten op het einde van de 16e eeuw.

---

d. van de opperjager van Vlaanderen, en op 24-10-1737 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 47, p. 124v°, 180v°); — op 25-12-1743 tot de inkleding van Maria-Josepha de la Croix, °Edingen, (edelmans dochter), en van Theresia-Josepha-Nicola de Grenet, °Edingen, d. van de ontvanger van de graaf van Arenbergh en van een «edele moeder» en op 20-12-1744 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 48, p. 218v°, nr. 49, p. 43); — op 19-10-1752 tot de inkleding van Joanna-Marie-Louise Waepenaert, *edele juffrouw* (Misc. Mechl., nr. 50, 97v°); — op 13-6-1753 tot de professie van Constantia Fonbisseurs (Misc. Mechl., nr. 50, p. 113); — op 23-9-1768 tot de inkleding van Maria-Francisca Josepha de Azeredo y Berne, d. Augustinus-Jacobus, *edelman* x Barbara-Maria Delmans, en op 9-9-1769 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 52, p. 183, nr. 51, p. 201); — op 20-11-1764 tot de inkleding van Barbara-Theresia-Henrica de la Moullerie, d. Jan-Baptist Benoit, *lieutenant*, x Anrose Baltin, en op 6-10-1765 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 52, p. 119, 130); — op 11-12-1773 tot de professie van Maria-Catharina du Mont, d. Pierre-Joseph, *aide-maior de la place de Mons*, x Catharina le Loire (of Noir) (Misc. Mechl., nr. 53, p. 59); — op 26-3-1782 tot de inkleding van Maria-Carola de Mayer, d. Ferdinand, *lieutenant*, x Françoise Florent, en op 14-3-1783 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 53, p. 233v°, nr. 55, p. 25v°); — op 5-9-1789 tot de professie van Maria-Josepha Buijse en Augustina Carlier (Misc. Mechl., nr. 56, p. 156v°); — op 29-7-1792 tot de inkleding van Cecilia Hayez, °Brussel, d. Jan-Baptist x Catharina Malfait (Misc. Mechl., nr. 58, p. 6v°).

(466) Misc. Mechl., nr. 58.

(467) *FR. DE POTTER EN J. BROECKAERT, Grimmingen*, p. 25-58, waar ook een lijst van de abdissen; *ANDRE DUBOIS, De Cistercienzerinnenabdij van Beaupré.*

In 1612 bedroeg het aantal kloosterzusters tachtig en in 1642 onder abdis Maximiliana van Oijenbrugghe zeventig. In 1627 werd de kerk herbouwd.

De inval van de Franse republikeinen betekende ook het einde van de abdij, die om aan de door de Franse opgelegde kwote te voldoen (200.000 gulden binnen de 8 dagen) aan de aartsbisschop de toelating vroeg en verkreeg om onroerende goederen (niet minder dan 104 bunder!) te verkopen (468).

In de dekenale verslagen wordt er slechts tweemaal gesproken over het onderzoek van de deken bij de aanvaarding van novicen (469). Hoe karig die gegevens ook zijn ze wijzen op een bloeiende aanwerving, nl. 6 professies op slechts 2 jaar tijd ! In de *Miscellanea* wordt het verlenen van de nodige toelating aan de deken om tot de professie over te gaan aangetekend vanaf het laatste kwart van de 17e eeuw (470).

---

(468) Misc. Mechl., nr. 58, 19-10-1794.

(469) *Examinavi 4 filias in Belleprato ad professionem faciendam* (D.V. 1636), *examinata fuerunt a me hoc anno duae virgines ad futuram professionem in Belleprato* (D.V. 1637).

(470) Toelating tot professie van Scholastica Rantré (Misc. Mechl., nr. 25, p. 262, 12-10-1674); — van Joanna Fievetz (Misc. Mechl., nr. 27, p. 42, 30-5-1676); — van Bona de Lambrechts, Carola de Lambrechts, Ursula Gautiers, Catharina de Billewijck, Josepha Pamel en Florentia Pamel (Misc. Mechl., nr. 28, p. 285, 22-4-1681); — van Angelina de Malapert en Anna Jattenderay (Misc. Mechl., nr. 29, p. 328, 18-11-1682); — van Alexia Cospeau en zuster Roberta (Misc. Mechl., nr. 29, p. 530, 6-9-1683); — van 2 novicen w.o. een lekezuster (Misc. Mechl., nr. 32, p. 345, 1-6-1685); — van Margareta Lambrechts (Misc. Mechl., nr. 32, p. 437, 12-10-1685); — van Teresia Zuniga (?) (Misc. Mechl., nr. 33, p. 168, 26-9-1686); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 33, p. 391, 26-9-1687); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 33, p. 552, 8-9-1688); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 36, p. 551, 8-10-1701); — van N. van Coppenholle (Misc. Mechl., nr. 38, p. 73, 20-4-1703); — van Anna van den Berghe (Misc. Mechl. nr. 38, p. 226, 2-9-1706); — van Bernardine Lison en Maria Agnon Misc. Mechl., nr. 38, p. 372, 10-10-1710); — van Victoria Jossens en Cecilia Spinois (Misc. Mechl., nr. 40, p. 81v°, 10-5-1717); — van Dorothea de Grave (Misc. Mechl., nr. 40, p. 174, 14-9-1718); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 47, p. 166v°, 1-9-1739); — van Angelina de Lossy (Misc. Mechl., nr. 47, p. 231, 27-8-17-38); — van Ludovica Gambier (Misc. Mechl., nr. 49, p. 177v°, 6-5-1748); — van Catharina Labiau en Joanna van den Bossche (Misc. Mechl., nr. 49, p. 157v°, 2-11-1747); — van Francisca Foucart (Misc. Mechl., nr. 49, p. 137v°., 10-6-1747); — van Augustina de Lossy (Misc. Mechl., nr. 50, p. 46, 24-9-1751); — van Scolastica Derdelincx en N. Morisch (Misc. Mechl., nr. 50, p. 195v°, 9-8-1756); — van Angelina Martin, Florentia Nerinckx en Alexandrina de Strijcker (Misc. Mechl., nr. 50, p. 220v°, 25-8-1757); — van Juliana van der Biest (Misc. Mechl., nr. 51, p. 13, 13-5-1759); — van Angelina d'Illens en Albertina Lemmens (Misc. Mechl., nr. 51, p. 120v°, 1-7-17-64); — van Beatrix d'Hont, Benedicta Fransman en Angelina Neckelput (Misc. Mechl., nr. 52, p. 183, 29-9-1-768); — van Seraphina Diricqs de Tollebecq (Misc. Mechl., nr. 51, p. 192v°, 21-12-1768); — van Felicitas du Sausoit, Rosalia Sijne en Victoria Daminet (Misc. Mechl., nr. 52, p. 254, 23-6-1770); — van Francisca de Coen en Barbara de Chau (Misc. Mechl., nr. 51, p. 211, 18-9-1770); — van Robertina Wallierde en Theresia d'Hondt (Misc. Mechl., nr. 51, p. 217v°, 24-12-1770); — van Marie Renard, °Elzele (Misc. Mechl., nr. 51, p. 234, 2-6-1771); — van Humbelina Gosseau (Misc. Mechl., nr. 55, p. 26r°, 23-

6. *De gasthuiszusters van HERZELE.*

Het Sint-Jorisgasthuis, gesticht in de 15e eeuw, volgens de regel van de H. Augustinus, telde vóór de godsdiensttroebelen vijf zusters. In 1599 was er nog slechts één Grijze Zuster en zijn er slechts twee bedden beschikbaar voor de reizigers en pelgrims. Het hospitaal was nochtans rijk bedeeld en in het bezit van '24 bunder landbouwgrond en een renteboek (471). De overblijvende zuster (I. Alauz) die ongeveer 20 jaar te Herzele verbleef, werd door aartsbisschop Matthias Hovius naar Lessen gestuurd; in 1613 verbleef ze te Geraardsbergen en vroeg aan de aartsbisschop een pensioen van 50 gulden op de hospitaalgoederen; dit werd haar op 26 november toegestaan op voorwaarde dat zij zich in een klooster terugtrok (472).

Begin van de 17e eeuw stelde de pastoor voor de zuster naar haar klooster terug te sturen. Een jaar later meende hij dat zij kon blijven.

In de behandelde periode werd het hospitaal bewoond door een kapelaan, die 200 gulden van de kapelaniegoederen ontving (473), nadat het in 1619 nog als woonst diende voor de pastoor, daar er geen pastorie was.

Uit de dekanale verslagen vernemen we dat het gebouw nog bestond in 1685, maar als gasthuis speelde het praktisch vanaf het begin van de 17e eeuw geen rol meer.

7. *De gasthuiszusters van LIEDEKERKE*

Deze stichting ging ten gevolge van de godsdiensttroebelen teniet. Het hospitaal, gebouwd niet ver van de kerk, werd verwoest en de enige overgebleven religieuze, Anna van Liedeckerke, vertrok naar Antwerpen.

De opbrengst van de goederen bedroeg ongeveer 300 gulden, die, met toelating van de aartsbisschop, en van de gravin, werden gebruikt tot herstellingswerken aan de kerk (474).

De inkomsten van de goederen, die de kerk zich had toegeeigend (475), bedroegen ongeveer 250 gulden en bestonden uit de opbrengst van 4 bunder bos (verpacht voor 99 jaar) en van land (476).

3-1783); — van Maria-Anna van der Linden en Henrica du Bois (Misc. Mechl., nr. 56, p. 160, 11-10-1789); — van Catharina Cardoen, van Meerbeke (Misc. Mechl., nr. 55, p. 231, 31-1-1792); — van Beatrix Tomboy, °Edingen, en van Dorothea Roland, °Papignies (Misc. Mechl., nr. 58, p. 6v°, 1-8-1792); — van Bernarda Carnoncle, °Edingen, en Theresia Neckelputte (Misc. Mechl., nr. 56, p. 251r°, 17-12-1792).

(471) D.V. 1600

(472) M. 202. — Het is een vergissing wanneer *H. DE BUYSSCHER* in zijn *Bijdrage tot de geschiedenis van Herzele*, p. 354 schrijft dat het klooster slechts omstreeks 1660 werd afgeschaft.

(473) D.V. 1630

(474) D.V. 1628, 1632.

(475) D.V. 1719.

(476) D.V. 1774.

8. *De gasthuiszusters van MERCHTEM.*

Het Sint-Kathelijnegasthuis, gelegen langs de grote baan op de scheiding van Merchtem en Opwijk, wordt reeds vermeld in 1289. Aan deze stichting was een kapelanie verbonden, belast met drie wekelijkse missen (477). De leefregel voor de bedienaars van het gasthuis werd uitgevaardigd door Petrus, bisschop van Kamerijk, vóór 1321.

De zusters — en bij de aanvang ook een broeder — stonden in voor het onthaal van de reizigers en pelgrims en de verpleging van arme zieken. De kommunauteit telde drie of vier leden. De niet-naleving van de kloosterregel leidde in het begin van de 16e eeuw tot verval, dat door de godsdienstroebelen werd voltooid. Het hospitaal werd toen verwoest, uitgezonderd de kapel die geleidelijk tijdens de volgende decennia tot puin verviel. Immers, op de vraag van de schepenen of zij het hospitaal moesten heropbouwen kwam geen positief antwoord, want de deken was er tegen en plande verdere afbraak om het materiaal te gebruiken voor de herstelling van het H. Kruiskoor in de kerk (478). De inkomsten werden eerst aangewend tot het onderhoud van een school en verder werd een toelage van 200 gulden verleend voor het onderhoud van een kapelaan. Het overige kwam ten goede aan de armen. Dit volgens een beslissing van aartsbisschop Hovius op 29 mei 1609 (479).

9. *De gasthuiszusters van NEIGEM.*

Ook hier kwam de stichting van het hospitaal ingevolge de godsdienstroebelen tot verval. In 1592 waren er nog amper twee kloosterlingen, waarvan één te Brussel verbleef. Zuster Elisabeth Bruylants wijdde zich aan het onderwijs van de kinderen en gaf les in de kapel. Vanaf 1604 droegen de zusters het religieuse kleed op zon- en feestdagen of wanneer ze naar de kerk gingen; ze woonden in het hospitaal dat met schaliën werd gedekt (480). Zij verkregen evenwel van de aartsbisschop de toelating niet om postulanten te aanvaarden.

Een cisterciënserin, die werd aanvaard in 1608, zorgde voor het onderwijs van de kinderen en de verpleging van de zieken. Een poging om het kloosterleven nieuw leven in te blazen door het aanvaarden van drie meisjes uit Doornik, liep uit op een mislukking (481) en de stichting raakte verder in verval.

De beheerster, zuster Michiele du Croquet, die over ongeveer 200 gulden per jaar beschikte, legde na 13 jaar op 23 januari 1623 de rekening voor aan de dorpsheer en in 1626 aan de deken en de meier. Haar overlijden op 20-6-1629 betekende het einde van de gasthuiszusters te Neigem (482).

(477) D.V. 1671.
(478) D.V. 1622, 1629.
(479) D.V. 1792.
(480) D.V. 1604.
(481) D.V. 1618.
(482) D.V. 1623, 1626, 1629, 1637; M. 201.

Eerst stortte de kapel in, terwijl het hospitaal tot puin verviel (483). De ruzie tussen de pastoor en de heer om de goederen (10 bunder land, 5 dagwand bos, 3 bunder weide en enkele ponden vlaams van renten) eindigde met een overeenkomst, die door de aartsbisschop werd goedgekeurd (484).

10. Te NINOVE

a. In 1504 werd door de kloostergemeenschap van Viane hier een klooster van de zusters *Rekoletten-Penitenten* gesticht. In 1651 werd bepaald dat de gemeenschap niet meer dan 12 leden mocht tellen en zich zou wijden aan de verpleging van pestlijders (485).

De aartsbisschop wees de door de provinciaal van de rekoletten van Vlaanderen gewijzigde statuten af. Die wijziging geschiedde vóór enkele jaren, buiten het weten van de aartsbisschop. De pastoor behield zijn jurisdiktie over de zusters (486). Op 12 januari 1686 verkreeg de landdeken van Aalst, Gillis van der Borcht, de toelating het klooster te bezoeken (487).

Op 25 augustus 1699 bracht de aartsbisschop zelf een bezoek aan het klooster. Hij oordeelde dat enkele verbeteringen in het kloosterleven gewenst waren :

1. trouwere naleving van de kloosterregel en de statuten als waarborg voor *de perfectie van 't geestelijck leven;*

2. naleving van de voorgeschreven stilzwijgendheid om in een goede gesteltenis te zijn voor de geestelijke oefeningen;

3. peys, liefde ende eendraghtigheyt onder malcanderen ende elcanders cleyne gebreken met medoogentheyt verdraeghen, bewaerende de tonge van tegenspreken ende murmureren ende de hant buyten te schrijven t' gene binnen het clooster is passerende, want dit den peys ende liefde teenemael vernietight;

4. om geldig te zijn, mochten ze slechts biechten bij een voor hen toegelaten biechtvader;

5: eerbied en gehoorzaamheid tegenover de overste als Gods plaatsvervangster werd vereist (488).

Op 9 september 1719 werd het klooster bij zijn visitatiereis door de aartsbisschop bezocht niettegenstaande de zusters onderworpen waren aan de paters Rekolletten van Vlaanderen. Hij vond er alles in orde. De 14 monialen die daar waren, beschikten over een inkomen van 700 gulden Zowel aan het klooster als aan de kerk diende men grote herstellingswerken uit te voeren. De moeilijkheden omwille van de dagelijkse mis tussen

(483) D.V. 1640, 1652.
(484) D.V. 1629, 1652.
(485) M. 246.
(486) Misc. Mechl., nr. 32, p. 265, 3-2-1685.
(487) Misc. Mechl., nr. 33, p. 7.
(488) Misc. Mechl., nr. 36, p. 272, 273, 23-10-1699.

de abt van Ninove en deze zusters werden bijgelegd, mits een jaarlijkse simbolische vergoeding van één pistool (D.V.).

De rekrutering kon vanaf het laatste kwart van de 17e eeuw regelmatig worden gevolgd aan de hand van de *Miscellanea* (489).

De republikeinse Franse overheersing betekende het einde van deze gemeenschap in 1796.

b. *De gasthuiszusters.*

Het gasthuis van O.-L.-Vrouw kwam tot stand midden de 13e eeuw. Nikolaas, bisschop van Kamerijk, verleende in 1268 statuten aan de gemeenschap, die slechts uit vier zusters en twee broeders mocht bestaan en zich zou toeleggen om de armen en de zieken te helpen (490). De zusters leefden toen nog in gebouwen die in leem waren opgetrokken en met stro bedekt. Door het *lepelrecht* - waarbij de gemeenschap uit iedere zak graan die te Ninove op de markt kwam een schep mocht putten - aan het hospitaal verleend door Maria de Perwez, de mevrouw van Ninove, werden de inkomsten aanzienlijk verbeterd.

---

(489) Toelating werd verleend aan de deken tot professie van Maria-Francesca a S. Anna (de Clippeje) (Misc. Mechl., nr. 25, p. 400, 1-12-1675); — van Maria-Theresia Wiels en Monica van Santen (Misc. Mechl., nr. 28, p. 351, 30-9-1681); — van Maria-Anna Mieeux (Misc. Mechl., nr. 29, p. 80, 18-4-1682); — van Seraphina van Branteghem en van Eugenia Liseliers (Misc. Mechl., nr. 29, p. 538, 27-9-1683); — van N. Boyens (Misc. Mechl., nr. 35, p. 650, 5-4-1697); — van zuster Elisabeth a S. Bonifacio en van zuster Angelina a S. Simone (Miscellanea Mechliniénsia, nr. 38, 10-3-1703); — van zuster Catharina a S. Josepho (Miscellanea Mechliniénsia, nummer 38, p. 127, 5-3-1704); — van Anna van der Stallen (Misc. Mechl., nr. 38, p. 277, 11-5-1708); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 40, p. 18, 17-7-1716); — van zuster Seraphina a S. Oliverio (Maria-Josepha Bouillart) en van zuster Cornelia-Benedicta a S. Ferdinando, lekezuster (Misc. Mechl., nr. 46, p. 185v°, 186r°, 16-7-1733); — van zuster Judoca-Joanna a S. Josepho (Freijsers) (Misc. Mechl., nr. 47, p. 20r°, 17-12-1734); — van zuster Joanna-Maria a S. Jacobo (Barbara-Francisca Kerstens) (Misc. Mechl., nr. 47, p. 50, 9-7-1735); — van Joanna-Antonia a S. Martino (N. de Weghe) (Misc. Mechl., nr. 47, p. 134v°, 22-12-1736); — van zuster Anna-Catharina a S. Cornelio en zuster Josepha a S. Petronilla (Misc. Mechl., nr. 48, p. 156r°, 24-3-1742); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 48, p. 91v°, 19-11-1740); — van zuster Alberta a S. Daniele (Maria Lemer) (Misc. Mechl., nr. 48, p. 113v°, 13-8-1741); — van zuster Anna-Maria a S. Guilielmo (Misc. Mechl., nr. 48, p. 135r°, 6-1-1742); — van zuster Maria-Aldegonda a S. Catharina (Misc. Mechl., nr. 49, p. 28v°, 12-7-1744); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 50, p. 85, 20-7-1752); — van Catharina de Vos (Misc. Mechl., nr. 50, p. 135v°, 5-4-1754); — van een novice (Misc. Mechl., nr. 50, p. 246v°, 2-10-1758); — van een novice (M. M., nr. 51, p. 104 3-11-1762); — van een novice (Misc, Mechl., nr. 51, p. 110v°, 4-9-1763); — van Maria-Anna de Vos (Misc. Mechl., nr. 51, p. 141, 7-9-1765); — van Ludovica de Coen en Scholastica Landuijt (Misc. Mechl., nr. 52, p. 136, 2-4-1766); — van zuster Maria-Clara a S. Francisco (Misc. Mechl., nr. 51, p. 191v°, 3-12-1768); — van Maria-Anna Bayens (Misc. Mechl., nr. 52, p. 232v°, 22-12-1769); — van Anna-Maria de Mol en Petronilla van den Eynde (Misc. Mechl., nr. 55, p. 36v°, 17-8-1783); — van Josepha d'Hoye (Misc. Mechl., nr. 56, p. 64v°, 7-3-1786); — van Maria-Francisca van Cutsem, van Sint-Martens-Lennik (Misc. Mechl., nr. 56, p. 231, 7-11-1791).

(490) *H. VANGASSEN, Geschiedenis van Ninove*, II, p. 69, 70.

Gedurende de 17e en de 18e eeuw bood het hospitaal slechts onderdak aan de reizigers en bedelaars.

Catharina Cobbaert overleed als overste op 22 november 1618 (491). Op 12 november 1657 bekwam Gertruydt de Clippele verlenging als overste (492). Op 20 november 1693 werd Catharina Breemaeckers tot overste verkozen († 1720) (493). De verkiezing van Anna-Maria de Pelsenere (i.p.v. de overledene) tot overste werd op 4 april 1720 goedgekeurd (494). Bij het overlijden van A.M. de Pelsenere († 11-1730) werd Maria-Theresia Thienpont op 2.11.1730 tot overste benoemd (495). Op 15 april 1755 werd Caroline Freijsens tot assistente van de overste Maria-Theresia Thienpont benoemd en na haar overlijden werd ze haar opvolgster op 12 maart 1756 (496). Op 6 juli 1771, bij het overlijden van C. Freysens, werd Augustine Ravets overste (497); wegens haar ouderdom geestesgestoord, werd deze laatste tijdelijk vervangen door de oudste zuster, Robertine de Meerbeeck, die haar opvolgster werd. (498)

De rekrutering van kandidaten gebeurde naar gelang een plaats vrij kwam, maar meestal zal het aantal zusters het door de statuten toegelaten getal overtreffen. Zo verleende de aartsbisschop de toelating Gertrudis de Clippele als *supernumeraria* toch te aanvaarden (499).

Het aartsbisdom verleende op 6 januari 1673 de toelating vijf *commensalen,* die zich aanboden, te aanvaarden (500). Uit de beslissingen van 27 juni 1673, ingevolge de visitatie blijkt dat de zusters zich ook met het onderwijs bezig hielden. Zeven punten werden voorgehouden :

1. *Dat de correctien int Capittel sullen geschieden met saghmoedicheyt ende met respect sullen ontfangen worden ende sonder tegen spraecke;*

---

(491) Misc. Mechl., nr. 10, p. 66r°.
(492) Misc. Mechl., nr. 17, p. 538.
(493) Misc. Mechl., nr. 35, p. 165, 612, nr. 36, p. 271, 272.
(494) Misc. Mechl., nr. 43, p. 175r°, v°.
(495) M. 253.
(496) Misc. Mechl., nr. 50, p. 160, 190.
(497) Misc. Mechl., nr. 53, p. 15v°. — *Notandum quod moniales non eligant, sed consultant, ita ut excell. Dom. ponat quem vult (M. 253).*
(498) Misc. Mechl., nr. 55, p. 218v°, 28-9-1791; nr. 58, p. 69v°, 9-7-1795. — Was reeds overste in 16-7-1778, wanneer zij toelating bekwam 10.000 gulden te lenen (M. 253).
(499) Ingekleed op 21-11-1632 (D.V. 1633) en geprofest op 27-12-1633 (D.V. 1634). Toelating wordt verleend op 5-6-1652 tot de inkleding van Catharina de Breemaecker (Misc. Mechl., nr. 17, p. 108) en op 14-3-1654 tot de professie (Misc. Mechl., nr. 17, p. 330); op 11-9-1662 wordt toelating verleend tot de professie van Elisabeth Luicx (Misc. Mechl., nr. 21, p. 65); — toelating op 20-2-1685 Joanna-Catharina van Heghe te aanvaarden (Misc. Mechl., nr. 32, p. 279) en op 29-1-1686 haar te professen (Misc. Mechl., nr. 33, p. 17); op 22-9-1687 wordt toelating verleend Judoca-Anna de Bock te aanvaarden (Misc. Mechl., nr. 33, p. 384), en op 18-8-1688 haar te professen (Misc. Mechl., nr. 33, p. 542).
(500) Misc. Mechl., nr. 25, p. 52.

2. de religieuzen mochten het klooster niet verlaten om elders te gaan eten en nog minder om elders te slapen, tenzij uit nood en mits de toelating van de overste en telkens met twee;
3. *dat men swijght aen de buytenlieden hetgene in huijs omgaet;*
4. wanneer de overste in de school was, zou een religieuse die haar wenste te spreken dit buiten de school dienen te doen;
5. de biechtvader diende jurisdiktie te hebben om de biecht van de zusters te horen;
6. *de vrouwmoeder sal trachten de provisie van huijs te besorghen op sijnen tijt;*
7. *men sal de welvaerende bedelaers over de drij nachten niet logeren* (501).

Op dezelfde dag werden ook instrukties verstuurd voor de overste zelf :

1. zij moest het voorbeeld geven door zelf niet uit te gaan of elders te gaan eten;
2. zij moest de rekeningen voorleggen;
3. de vice-landdeken en de pastoor van Waarbeke zouden nagaan wat moest hersteld worden en berekenen hoeveel dit zou kosten;
4. de kinderen mochten het klooster niet betreden en moesten een half uur voor de zusters eten;
5. de keukenzuster moest voor de kinderen koken wat de overste voorschreef;
6. de overste zou niet minder dan 12 pond voor de kinderen ontvangen (502).

Op 28 januari 1682 schreef de deken dat de zusters bereid waren zich te onderwerpen aan het voorschrift van de aartsbisschop de ziiden sluiers door andere te vervangen. Zij vroegen evenwel de tijd om de stof in een stad te kopen om de *voilen* te maken. Die tijd kregen ze tot Aswoensdag... en de stof konden zij zich aanschaffen bij de koopman Nijverseel (503).

Op 27 augustus 1685 kregen de dekens van Geraardsbergen en van Aalst opdracht het klooster van de Grijze Zusters te Ninove te bezoeken (504).

Door de aartsbisschop werd op 19 februari 1694 de werkdag van de zusters ingekort : de zusters die werkten tot 21 uur en dan de kompleten nog moesten bidden, kregen bevel voortaan het werk te staken te 19 uur om vuriger te kunnen bidden en om overdag met des te meer ijver te kunnen werken (505).

---

(501) Misc. Mechl., nr. 25, p. 136, 137.
(502) Misc. Mechl., nr. 25, p. 137, 138.
(503) M. 242.
(504) Misc. Mechl., nr. 32, p. 414.
(505) Misc. Mechl., nr. 35, p. 195, 196.

Op 25 augustus 1699 bezocht de aartsbisschop het hospitaal om zich te vergewissen omtrent zekere misbruiken; hij kwam tot de vaststelling dat *den peijs, de liefde ende eendragtigheijt, de banden van het geestelijck leven,* er ver te zoeken waren en dat de zusters wel de *naem van religieusen* droegen, maar misschien wel ten onrechte. Deze fouten kwamen vooral voor bij de jongsten. Daarom schreef hij op 23 oktober 1699 enkele punten voor die moesten bijdragen tot het herstel van het kloosterleven :

1. de verplichting beter de regel en de statuten te onderhouden : *men sal in het capittel niet spreken ende veel min claeghen ende murmureren tegen de penitentien, die aldaer opgeleyt worden...* en eerbied en onderdanigheid te betonen tegenover de overste, vooral de twee jongste zusters mochten dit niet vergeten : *zij spreken hun overste toe erger als men een hondt saude doen;* de aartsbisschop meende dat dit moest veranderen;
2. *het kijven ende tieren* past niet bij kloosterlingen;
3. niemand mocht het klooster verlaten, zelfs niet om te biechten zonder de toelating van de overste;
4. de overste mocht zuster Elisabeth en zuster Anna nooit laten samen uitgaan, als het anders kon;
5. onnodige omgang met mensen buiten het klooster diende achterwege gelaten;
6. de religieuzen mochten niet snuiven of *een toebackdoose over haer draghen* en gebeuurde dit toch dan moest de overste die afnemen (506).

De zusters aan wie de aartsbisschop verbood samen uit te gaan, waren Anna de Bock en Elisabeth van Negen.

De kommunauteit rekruteerde regelmatig postulanten, zodat het aantal religieuzen over het algemeen hoger lag dan het toegelaten aantal (507).

---

(506) Misc. Mechl., nr. 36, p. 269-271.

(507) Toelating werd verleend op 21-5-1706 Joanna Triest, *scholaris,* in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 23); — op 20-10-1705 Anna-Maria de Pelseneer tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 38, p. 195v°); — op 21-1-1711 Maria-Carolina Eijnvaert in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38 p. 385v°); — op 1-9-1713 Maria-Agnes de Bruijne tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 39, p. 84); — op 30-9-1717 Maria Thienpondt, *scholaris,* in te kleden (Misc. Mechl., nr. 40, p. 110); — op 26-1-1723 Petronilla de Paep, *scholaris,* in te kleden (Misc. Mechl., nr. 40, p. 307) en op 26-1-1724 haar tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 40, p. 329); — op 27-5-1730 Maria-Anna Freijsers tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 45, p. 335); — op 8-7-1733 Joanna van der Brempt tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 46, p. 182); — op 15-5-1736 Maria-Carola Amerbagh, *scholaris,* in te kleden (Misc. Mechl., nr. 47, p. 96); — op 15-10-1738 Elisabeth-Josepha Ravets, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 47, p. 248v°); — op 10-11-1750 Robertine de Meerbeeck in te kleden (Misc. Mechl., nr. 50, p. 11v°) en op 7-11-1751 tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 50, p. 50v°); — op 14-6-1752 Maria-Anna Tourbisseurs in te kleden (Misc.

Uit een visitatie van 9 september 1719 blijkt dat het hospitaal acht zusters telde, w.o. de overste Catharina de Breemaecker, die 84 jaar oud was (508). Slechts op bijkomstigheden werden aanmerkingen gemaakt;

1. dat de Augustijnen van Edingen die hier als terminarii rondgingen in het hospitaal niet mochten overnachten;
2. dat het lepelrecht niet door een zuster mocht uitgeoefend, maar door een knecht of een meid;
3. dat de pastoor van Ninove de gewone biechtvader van de zusters was en de prior van de abdij en de onderpastoor de buitengewone;
4. dat geen enkele zuster na 20 uur buiten het klooster mocht blijven;
5. dat het middagmaal diende genomen te halftwaalf en het avondmaal te halfzeven en de zusters dienden in het werkhuis te zijn 's morgens vanaf 8 uur en 's middags vanaf 13.30 uur.
6. dat de rekening regelmatig diende voorgedragen.

Wegens de visschaarste dispenseerde de aartsbisschop de ganse gemeenschap van het vleesderven op al de woensdagen, uitgezonderd op deze van de advent, van de vasten en van de kwatertemper. De zusters vroegen 40 dagen aflaat op het feest van Sint Apollonia. De statuten werden opgemaakt in 1634 door de vikarissen-generaal P. van de Wiele en J. van Wachtendonck (509).

Tengevolge hiervan vaardigde de aartsbisschop op 4 april 1720 een vijftal voorschriften uit tegen de vastgestelde tekortkomingen, aldus omtrent de maaltijden, het lepelrecht, het voordragen van de rekening, het vleesderven, ook dat de zusters die toelating hadden na de middag uit te gaan, te half zeven voor het avondmaal dienden terug te zijn (510).

Op 23 mei 1727 verleende de aartsbisschop aan de zusters die buiten de stad vertoefden de toelating te biechten bij de pastoor van de plaats waar zij zich bevonden (511).

De kardinaal bezocht het hospitaal op 7 september 1728. Er waren zes religieuzen. Hij stelde vast dat de metten niet goed werden bijge-

---

Mechl., nr. 50, p. 79); — op 7-11-1756 Theresia Standaert in te kleden en op 1-10-1760 haar tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 51, p. 55v°); — op 10-11-1760 Maria de Smet in te kleden (Misc. Mechl., nr. 51, p. 57); — op 11-9-1769 Joanna-Theresia Duwez in te kleden (Misc. Mechl., nr. 51, p. 201v°) en op 4-9-1770 tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 51, p. 211); — op 18-6-1770 Petronilla de Clippele in te kleden en op 22-1-1788 Maria-Agnes de Haene, °Herfelingen, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 56, p. 108) en op 13-1-1789 tot de professie toe te laten (Misc. Mechl., nr. 55, p. 169v°).

(508) De overige religieuzen : Anna de Bock (afwezig, verbleef te Gent); Elisabeth van Negen (ziek); Antonia Triest (40 jaar oud, 18 jaar profes); Anna-Maria Pelseneere (36 j. oud, 15 j. profes) Carolina Huwart (33 jaar oud, 8 j. profes); Maria-Agnes de Bruijn (28 jaar oud, 6 jaar profes); Maria-Theresia Tienpont (24 jaar oud, 1 jaar profes) (D.V. 1719).

(509) D.V. 1719.

(510) *C. VAN DE WIEL, a.w.*, p. 270.

(511) Ibidem.

woond en het officie van O.-L.-Vrouw achterwege bleef. De zusters gingen 's zondags uit vanaf 8 uur tot de konferentie en 's middags vanaf 3 uur tot zonsondergang. De statuten schreven het kommuniceren slechts om de 14 dagen voor, wat wel wat vaker zou mogen gebeuren.

De statuten gaven de zusters jaarlijks recht op 15 wandeldagen waar op ze alleen mochten uitgaan; zij verklaarden dit als een recht op 30 dagen zo ze met twee gingen. De aartsbisschop wees die interpretatie af. Op 16 januari 1729 vaardigde de aartsbisschop nog een paar voorschriften uit, waarbij vooral de gesprekken met leken en de huisbezoeken ter gelegenheid van de vespers werden besnoeid (512). Het werd de zusters ook verboden bruiloften of kermissen bij te wonen.

De visitatie van de aartsbisschop op 28 juli 1734 leerde ons slechts dat, volgens de statuten, de overste voor het leven was aangesteld en dan ook niet moest herkozen worden (513). Er waren zeven kloosterzusters.

In een schrijven van 7 januari 1747 onderstreepte de aartsbisschop de armoedige toestand van het hospitaal, waarvan de inkomsten slechts volstonden om de zeven religieusen, de gebouwen en de arme pelgrims en passanten te onderhouden, zodat zij niet over de middelen beschikten om zieken op te nemen (514).

Op 8 mei 1751 werd door de aartsbisschop de toelating verleend een nieuwe kapel te bouwen (515), die slechts in 1763 was voltooid, en 16.352 gulden 11 stuivers had gekost, waartoe 3816 gulden 17 stuivers werden geleend (516). Ook de andere gebouwen werden nieuw opgetrokken in 1775-1776.

Aan de vooravond van de Franse revolutie bezat het hospitaal ongeveer 43 bunder land, weide en bos en bestond de gemeenschap uit 7 religieusen, die 4 bedden bedienden voor arme reizigers (517). In de kontributie door de Fransen aan het Land van Aalst opgelegd werd het hospitaal op 2000 gulden getakseerd.

---

(512) De gewoonte bestond dat de zusters zondags en op de heiligdagen de vespers bijwoonden in de parochiekerk; voortaan mochten zij alleen nog het lof bijwonen bij de zusters-penitenten en zij moesten na het lezen van hun vespers nog een half uur in een geestelijk boek lezen. Op dezelfde dagen mochten zij samen 's morgens te 8 uur het sermoen beluisteren in de parochiekerk en dan gezamelijk *sonder op de straete te blijven clappen ofte in eenige plaetse te mogen naer gaen* naar het klooster terugkeren *(C. VAN DE WIEL, a.w.* p. 271).

(513) *C. VAN DE WIEL, a.w.*, p. 272.

(514) Aangezien zij de arme pelgrims en passanten *charitablement loger, leur donner du feu depuis la veille de S. Martin jusqu'au Carnaval et aussi du potage, autant que l'état de la maison le permet, il ne varoit point raisonnable de les vouloir obliger à quelques nouvelles charges, nommement de tenir des malades, n'ayant ni place, ni commodité, ni moyens à cet effet* (Misc. Mechl., nr. 49, p. 121).

(515) Misc. Mechl., nr. 50, p. 30v°, 31r°.

(516) M. 253.

(517) *H. VANGASSEN, Geschiedenis van Ninove,* II, p. 245, 599.

11. *TE RONSE.*

a. De gasthuiszusters.

Het Sint-Elooisgasthuis kwam reeds tot stand in de loop van de 13e eeuw. In 1559, wanneer een groot gedeelte van de stad in de vlammen opging, werd het eveneens door brand vernield. Na de godsdienstroebelen werd het heropgebouwd. De zusters moesten er de arme reizigers onderdak verlenen, waartoe zij over 6 (nu zelfs 7) bedden beschikten (518).

Vanaf het begin van de 17e eeuw wijdden de zusters zich ook aan het onderwijs (519).

Op 8 juni 1626 werd zuster Jacoba Hennebick, uit het hospitaal te Berchem, door de gemeenschap die uit vier zusters bestond, eenparig tot overste gekozen; dit op voorstel van de deken (520).

In 1648 telde het hospitaal zes religieuzen (521), die wekelijks kommuniceerden; zij bezaten een kapel met een stichting van vier missen per week, die werden gelezen door hun biechtvader Joannes Molanus, kapelaan van de Sint-Hermeskollegiale. De overste verleende de deken geen toezicht op de rekeningen.

De zusters droegen het witte kleed van Sint-Bernardus en volgden de regel van de H. Augustinus (522).

In 1653 waren hier nog vijf zusters; in 1656 vier, die om de 14 dagen biechtten en kommuniceerden; in 1659 nog slechts drie, maar de redding lag in het verschiet, want met de toelating van de aartsbisschop werden 5 novicen (523) aangenomen, waarbij deze echter als voorwaarde stelde dat na het overlijden van de huidige overste haar opvolsters jaarlijks de rekeningen zouden voor leggen (524). In 1665 bestond de gemeenschap uit acht geprofeste zusters, die wekelijks biecht-

---

(518) D.V. 1656, 1657.
(519) D.V. 1622, 1653.
(520) De gemeenschap bestond uit de zusters Hermine Jolijt, Jenne du Mortier, Damiana Cardon en Catheline de Man (M. 178).
(521) Maria Giffene werd ingekleed op 26-1-1627 en geprofest op 25-2-1628; Maria Trivault of Thibau werd ingekleed op 2-7-1627 en tot de professie toegelaten op 29-1-1628 (D.V.).
(522) D.V. 1657.
(523) Nl. op 11-4-1663 Ludovica Danijn (25 j. oud), Anna Vijverman (25 jaar oud, °Ronse), Maria Bufkins (17 jaar oud, °Ronse), Francisca Debreu (19 jaar oud, °Schallafie), Elisabeth Piens (D.V. 1663, 1664). In 1667 werd nog een novice aanvaard : Hermina Moreau (D.V.). Op 29-7-1678 werd toelating tot de inkleding van Cecile Vainquier verleend (Misc. Mechl., nr. 27, p. 283) en op 18-7-1679 tot haar professie (Misc. Mechl., nr. 28, p. 65); — op 5-9-1682 Maria van Winghen in te kleden (Misc. Mechl., nr. 29, p. 184) en op 28-8-1683 te professen (Misc. Mechl., nr. 29, p. 528); — op 2-8-1687 Petronilla Timmermans te professen (Misc. Mechl., nr. 33, p. 363).
(524) D.V. 1663.

ten en kommuniceerden, en sommigen deden het zelfs meer naargelang hun devotie. De kommunauteit telde ook zusters die alleen frans kenden (525).

Aangezien men in de kapel van het hospitaal de relieken van Sint-Eligius bewaarde, vierden de smeden er jaarlijks op plechtige wijze het feest van hun patroonheilige en de offerande was voor het hospitaal (526).

De overste Jacoba Hennebick weigerde nog immer de rekening voor te leggen (1655, 1658). De jaarlijkse inkomsten bedroegen 1500 gulden (1663).

Op 27 februari 1691 kreeg de overste, die oud was, twee assistenten toegewezen, nl. zuster Marie-Florence Jourez en zuster Anne (527). Zuster Marie-Florence Jourez, die haar als overste opvolgde, werd in 1709 vervangen door Joanna Masquelier (6 stemmen op 10) (528).

De kloostergebouwen hadden in 1714 zwaar geleden onder de storm. De overste vroeg de toelating een kapitaal van 56 pond vlaams, belast met een wekelijkse mis op vrijdag, te mogen aanwenden om de grote schade te herstellen. Deze toelating werd verleend op 9 juli 1714 op voorwaarde dat de mis niet werd nagelaten (529). Op 6 juli 1720 kreeg de overste de vergunning 600 gulden te lenen voor herstelling van het dak van de kapel (530).

Rond het einde van de 17e eeuw blijken de zusters nogal uithuizig te zijn. De aartsbisschop vaardigde op 19 november 1694 een ordonnantie uit, waarbij het hen voortaan verboden was de stad Ronse te verlaten, zonder de toelating van de aartspriester van het distrikt en bij zijn afwezigheid van hun biechtvader (531). In 1717 telde het hospitaal 10 religieuzen (532).

De verkiezing van Maria-Florentia Jourez tot overste werd op 26 mei 1692 door de aartsbisschop goedgekeurd (533); op 12 januari 1715 volgde de goedkeuring van de verkiezing van Agnes de Vinage (534); de verkiezing van haar opvolgster Jenne-Josepha Masquelier werd goedgekeurd op 8 januari 1718, die reeds overste was van 1709 tot 1715, (535) en zij bleef overste tot bij haar dood op 9 oktober 1749; op 18 oktober

(525) Biechtvader was Ludovicus Bufkens, deken van Sint-Hermeskollegiale, *in defectu pastoris qui non novit linguam Gallicam* (D.V. 1670).
(526) D.V. 1655, 1659.
(527) Misc. Mechl., nr. 34, p. 185, 186.
(528) M. 178.
(529) Misc. Mechl., nr. 42, p. 112r°, v°.
(530) Misc. Mechl., nr. 40, p. 260v°.
(531) Misc. Mechl., nr. 35, p. 295.
(532) D.V.
(533) Misc. Mechl., nr. 34, p. 503, 504.
(534) Misc. Mechl., nr. 39, p. 223.
(535) Misc. Mechl., nr. 40, p. 260v°, p. 271, 10-2-1721, p. 332, 15-2-1724; nr. 45, p. 152, 10-2-1727, p. 314, 22-1-1730; nr. 46, p. 144v°, 18-1-1733; nr. 47, p. 74v°, 29-1-1736; nr. 48, p, 5v°, 1-2-1739, p. 142v°, 11-2-1742; nr. 49, p. 49v°, 21-2-1745, p. 169v°, 27-2-1748. — 1709, 8-1-1718 (M. 718).

1749 werd de verkiezing van Maria-Gabriela Daluin goedgekeurd (536), met als tijdelijke vervangster voor een periode van 3 jaar Scholastica Le Febure (537) die nadien haar opvolgster werd (538); op 21 febru ari 1786 volgde de goedkeuring voor een dubbele ambtstermijn van 3 jaar van Augustine Jouretz (539) en op 24 maart 1792 de goedkeuring v. de verkiezing van Angelica Delvigne (540).

Uit de visitatie van 17 juli 1717 blijkt dat het klooster negen religieuzen telde, w.o. Constantia Carlier, van Mater, en Aldegondis Simon, van Doornik, die de overste voortdurend ongehoorzaam waren, de stilte verbraken in de refter en de slaapzaal, op mekaars cellen kwamen en er zelfs mannen binnen brachten, in de kloosterrefter te eten en te drinken gaven aan ver verwijderde bloedverwanten, met wie zij er tot laat in de nacht verbleven, en aan vreemden alles vertelden wat er in het klooster omging (541). Ingevolge deze visitatie schreef de aartsbisschop op 14 september 1717 14 punten voor, waarmede in de toekomst rekening diende te worden gehouden. De brief is in het frans gesteld en begint met een vermaning tot eerbied en gehoorzaamheid jegens de overste, tot het bijwonen van de goddelijke diensten en van de geestelijke oefeningen, tot het naleven van het reglement omtrent de stilzwijgendheid. Verder ging de aartsbisschop in tegen de misbruiken, waaraan de twee voorn. zusters zich hadden schuldig gemaakt; hij gebood de kloosterpoort te 21 uur te sluiten, verbood vreemdelingen toe te laten op de boomgaard om hun was te bleken of voor wat ook, en daarom moest het poortje met de gebuur onverwijld worden gesloten; de overste mocht nooit een zuster alleen het klooster laten uitgaan en zij die mochten gaan middagmalen in de stad dienden voor de vespers terug te zijn, en die het klooster verlieten na de vespers moesten er te 18 uur terugkeren; de kloosterlingen mochten niets behouden of bezitten zonder de toelating van de overste; er moest een keukenzuster worden aangesteld, die zonder de toelating van de overste tussen de maaltijden niets mocht te eten of te drinken geven aan de zusters. Opvallend was het streng verbod, thee, koffie of chocolade te drinken (542).

De voornoemde zusters Constantia en Aldegondis schenen nog niet tot betere gevoelens gekomen, met als gevolg dat de aartsbisschop hen verbood gedurende zes maand het klooster te verlaten; bij overtreding van

---

(536) Misc. Mechl., nr. 49, p. 235v°; nr. 50, p. 49, 10-11-1752, p. 180v°, 21-11-1755; nr. 52, p. 123v°, 9-3-1765, p. 172, 5-5-1768, p. 231v°, 9-3-1765, p. 172, 5-5-1768, p. 231v°, 14-5-1771.

(537) Misc. Mechl., nr. 51, p. 83, 23-1-1762 (stechts 30 jaar, 11 jaar profes, M.178)

(538) Misc. Mechl., nr. 53, p. 188v°, 26-8-1780, nr. 54, p. 158v°, 9-9-1783.

(539) Misc. Mechl., nr. 55, p. 101v°; nr. 56, 136v°, 14-3-1789.

(540) Misc. Mechl., nr. 56, p. 241; nr. 58, p. 68, 30-3-1795.

(541) *C. VAN DE WIEL*, a.w., p. 276, 277.

(542) *Nous défendons expressement les boissons de thé, caffé et chocolat, hormis de l'expresse permission de la supérieure à qui il n'est pas licite de la permettre en commun, mais seulement dans le besoin et à condition que celle ou celles, à qui elle le permettra en use ou en usent en particulier chacune* dans sa chambre seule *(C. VAN DE WIELE, a.w.*, p. 277, 278).

dit verbod zouden zij 8 dagen worden opgesloten en bij een tweede overtreding diende de aartsbisschop te worden verwittigd, die verzekerde dat geen derde overtreding zou plaats vinden. Op 6 mei 1719 vroeg de pastoor van Kwaremont om schorsing van de straf; die werd verleend op 16 mei, indien de overste het goed vond (534).

De zusters Constantia Carlier, Gabrielle d'Halluin, van Doornik en Françoise van der Gheijnst, van Ronse, werden op 11 februari 1743 vermaand wegens gegeven ergernis. Zij moesten geknield aan de overste en de zusters, in kapittel vergaderd, vergiffenis vragen, dan 8 dagen in hun cel geestelijke oefeningen doen, nooit met twee van de drie samen het klooster verlaten en geen thee meer drinken buiten de gemeenschap. De twee laatste zusters werden opnieuw berispt door kardinaal de Franckenberg op 3 februari 1779 (544).

Gedurende de 18e eeuw melden zich regelmatig kandidaten-religieuzen aan (545), waarvan één jonger dan 20 jaar, tien tussen 20 en 25 jaar, vijf tussen 25 en 30 jaar en drie van 30 tot 35 jaar (546).

Door de Franse bezetting werden de goederen van het hospitaal verbeurd en in 1796 werden de zusters verjaagd.

---

(543) *C. VAN DE WIELE, a.w.*, p. 279.

(544) *C. VAN DE WIELE, a.w.*, p. 280.

(545) Toelating werd verleend op 4-5-1696 Agnes-Francisca de Veinage in te kleden (Misc. Mechl., nr. 35, p. 542); — op 16-8-1698 Joanna Masquilier, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 36, p. 79, 80) en op 12-8-1699 te professen (Misc. Mechl., nr. 36, p. 236); — op 18-10-1700 Constantia Carlier in te kleden (Misc. Mechl., nr. 36, p. 405); — op 5-8-1701 Joanna Simon, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 36 p. 516) en op 7-7-1702 te professen (Misc. Mechl., nr. 38, p. 29v°, 30r°); — op 7-7-1702 Elisabeth la Haise in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 29v°) en op 21-8-1703 te professen (Misc. Mechl., nr. 38, p. 46); — op 5-3-1703 Maria Bridau in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 69) en op 7-2-1704 tot professen (Misc. Mechl., nr. 38, p. 126r°, v°; — op 20-3-1704 Maria-Antonia van den Dorne in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 127v°) en op 11-2-1705 te professen (Miscellanea Mechliniénsia, nr. 38, p. 160); — op 9-1-1711 Joanna-Ludovica Semet in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 385) en op 17-1-1712 te professen (Misc. Mechl., nr. 42, p. 31; — op 14-10-1721 Maria-Anna Blangenon te professen (Misc. Mechl., nr. 40, p. 286v°); — op 5-10-1726 Maria-Theresia Dronsart, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 45, p. 128v°) en op 20-8-1727 te professen (Misc. Mechl., nr. 45, p. 187); — op 13-9-1729 Maria-Margareta-Josepha Dalvin, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 45, p. 289v°) en op 18-9-1730 te professen (Misc. Mechl., nr. 45, p. 343v°); — op 29-11-1737 Maria-Anna Bridou en Maria-Francisca van der Gheijnst in te kleden (Misc. Mechl., nr. 47, p. 187v°) en op 9-12-1738 deze laatste te professen (Misc. Mechl., nr. 47, p. 267); — op 13-4-1739 Ludovica-Carolina Meurisse in te kleden (Misc. Mechl., nr. 48, p. 16v°) en op 6-4-1740 te professen (Misc. Mechl., nr. 48, p. 66); — op 24-4-1740 Maria-Carolina d'Amersbach in te kleden (Misc. Mechl., nr. 48, p. 68v°); — op 12-1-1750 Catharina Le Febvre in te kleden (Misc. Mechl., nr. 49, p. 243) en op 13-12-1750 te professen (Misc. Mechl., nr. 50, p. 14v°) — op 13-12-1750 Maria-Theresia Maes in te kleden (Misc. Mechl., nr. 50, p. 14v°); — op 18-6-1755 Maria-Judoca Joorets, Maria-Francisca Valenducq en Maria-Anna-Celestina Maque te proffesen en Josepha Dopheir en Alexandra Delmu in te kleden (Misc. Mechl., nr. 50, p. 169); — 24-8-1757 Constantia Capront en Theresia Connaert in te kleden (Misc. Mechl..

b. *De Zwartzusters.*

Het klooster van Sint-Augustinus werd hier gesticht tot verpleging van de zieken.

Na de godsdienststroebelen had deze kloostergemeenschap zich vrij spoedig hersteld en was ze tot nieuwe bloei gekomen. Tussen 1592 en 1622 werden hier niet minder dan 16 novicen ingekleed en geprofest. De zusters wijdden zich niet alleen toe aan de verpleging van de zieken ten huize, maar ook aan het onderwijs van de kinderen en de meisjes (547).

Wanneer wij mogen steunen op het ontbreken van enige gegevens in de *Miscellanea,* dan staan wij te Ronse met een klooster waarin een goede geest heerste en waar alles vreedzaam en tuchtvol verliep. De gemeenschap die uit 14 religieuzen bestond, had als biechtvader Joannes Molanus, die een stichting vervulde van 5 missen per week en bij wie de zusters wekelijks biechtten en kommuniceerden evenals op de voornaamste feestdagen (548). In 1653 teldde de gemeenschap 18 leden die vreedzaam samenleefden onder het bestuur van zuster Margareta Moreau (549). In 1662 met zuster Maria Anries als overste, teldde het klooster 18 zusters en één novice, die niet alleen wekelijks kommuniceerden, maar sommigen méér naargelang hun devotie (550). De deken spreekt in 1671 met lof over het kloosterleven, waarin de overste een goede rol speelde en de kloostertucht wist te doen naleven. Ook aan de bevolking waren de zusters welgevallig (551). Toch rezen er wat moeilijkheden omwille van de biechtvader, de pastoor van Sint-Maarten, die de zusters, op drie na, door een andere wilden vervangen zien (552). Pas op het einde van

---

nr. 50, p. 220); — op 16-7-1759 Angela Codron te professen (Misc. Mechl., nr. 51, p. 22); — op 14-9-1768 Anna-Josepha Delvincq te professen (Misc. Mechl., nr. 51, p. 188); — op 17-1-1782 Anna-Cahtarina Malingreau te professen (Misc. Mechl., 53, p. 229v°); — op 19-6-1788 Catharina-Josepha Renard in te kleden (Misc. Mechl., nr. 56, p. 120) en op 8-7-1789 te professen (Misc. Mechl., nr. 56, p. 153); — op 10-10-1789 Maria-Theresia van Baeten in te kleden (Misc. Mechl., nr. 56, p. 160) en op 19-10-1790 te professen (Misc. Mechl., nr. 55, p. 188); — op 19-10-1790 Theresia Velghe in te kleden (Misc. Mechl., nr. 55, p. 188) en op 3-10-1791 te professen (Misc. Mechl., nr. 56, p. 229v°); — op 12-1-1791 Margareta-Augustina Plancken, °Rozenaken, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 56, p. 214) en op 9-1-1792 te professen (Misc. Mechl., nr. 55, p. 230).

(546) M. 178.

(547) D.V. 1637, 1653, (ook jongelingen) 1659, *undique confluunt puellulae et parvuli usque ad decenium,* 1671.

(548) D.V. 1649.

(549) D.V. 1653.

(550) D.V. 1665, 1667.

(551) D.V. 1671. — Op 30-6-1621 werd Michaëla Carnaille ingekleed en in juli 1622 geprofest; in september 1623 werd Joanna Fouré ingekleed en op 24-10-1623 geprofest; Margareta-Françoise Tonneau werd op 1-7-1630 ingekleed; in juli 1638 deden twee meisjes hun intrede; op 28-4-1650 werd aan Maria Hauverlet en Ludovica Moriau de toelating tot de professie verleend (D.V.).

(552) D.V. 1670.

de 17e eeuw schreef een zuster aan de aartsbisschop dat er moeilijkheden bestonden in het klooster (553).

Aan het hoofd van dit klooster stonden achtereenvolgens zuster Maria Anries, wiens verkiezing op 9 juli 1662 werd goedgekeurd (554), i. 1683 opgevolgd door zuster Louise de Wadripont (555), voorts in 169[illegible] door zuster Barbara-Antonia Fostier (556) en door zuster Ernestina de Weze (557). De verkiezing van zuster Maria-Joanna le Febure of le Febvre werd goedgekeurd op 31-8-1716 (588); in 1734 werd zij opgevolgd door Maria-Agnes Bourbotte (559), die met een onderbreking van 3 jaar voor zuster Maria-Anthonia Aurijs (560), bestuurde tot wanneer ze werd opgevolgd door zuster Rosalie du Biez (561). Op 24.3.1792 werd de verkiezing als overste goedgekeurd van Maria-Victoria le Mercier (562).

Wat het kloosterleven betreft zijn slechts weinig gegevens uit dekanale verslagen en de *Miscellanea* tot ons gekomen. Mogen wij hieruit besluiten dat ook gedurende de 18e eeuw er een zodanige goede geest heerste dat iedere tussenkomst van het aartsbisdom overbodig bleek?

Op 31 april 1707 schreef de aartsbisschop in het nederlands dat hij vaststelde dat er tussen *hen sijn ingeslopen verscheijden abuijsen,* die ingingen tegen de kloosterlijke armoede en de tucht. Een zevental punten in dit verband werden aan de zusters voorgehouden :

1. niemand mocht iets in eigendom (geld of goed) bezitten, hetzij gekregen, hetzij door arbeid verdiend;

2. de zusters mochten geen geld achterhouden, maar moesten dit aanstonds overhandigen aan de overste: bekwam de zuster de toelating iets te kopen, dan moest zij de overste het gekochte tonen en zeggen hoeveel het kostte;

3. er waren heel wat klachten over de vele bezoekers, priesters en religieuzen, vooral familieleden rond kermis, die er twee à drie dagen bleven, tot nadeel van de kloostertucht en tevens grote onkosten meebrengend; deze traktementen werden verboden; bier of wijn mochten voortaan niet meer worden geschonken zonder de toelating van de overste, die dit slechts uitzonderlijk zou toestaan;

---

(553) Misc. Mechl., nr. 36, p. 169, 30-3-1699.
(554) Misc. Mechl., nr. 21, p. 54, 55, 384, 22-8-1665.
(555) Misc. Mechl., nr. 29, p. 443, 444, 2-6-1683.
(556) Misc. Mechl., nr. 35, p. 359, 360, 6-4-1695.
(557) Misc. Mechl., nr. 38, p. 244 : blijft overste 29-3-1707.
(558) Misc. Mechl., nr. 40, p. 27, p. 214, 21-8-1719, p. 302v°, 25-81722, nr. 45, p. 64v°, 19-8-1725, p. 229, 29-7-1728 nr. 46, p. 25v°, 4-7-1731.
(559) Misc. Mechl., nr. 47, p. 5, 12-10-1734, p. 176v°, 20-10-1737, nr. 48, p. 89v°, 31-10-1740, nr. 49, p. 118v°, 27-11-1746, p. 241, 1-12-1749, *gallice juxta tenorem,* nr. 50, p. 104, 19-12-1752, p. 184v°, 29-12-1755, nr. 51, p. 2, 15 1-1759, p. 83, 23-1-1762, nr. 52, p. 122, 5-2-1765, p. 172, 5-5-1768, p. 231v°, 14-5-1771.
(560) Misc. Mechl., nr. 46, p. 252v°, 11-7-1743.
(561) Misc. Mechl., nr. 55, p. 25, 18-2-1783, p. 101v°, 21-2-1786, nr. 56, p. 136v° 14-3-1789.
(562) Misc. Mechl., nr. 56, p. 241, nr. 58, p. 68, 30-3-1795.

4. niemand mocht de sleutel hebben van het gebouw waar de vreemden logeerden, zonder de toelating van de overste; het mocht niet dezelfde sleutel zijn van deze van de kloostercellen;

5. *de meisens ende knechts van 't clooster sullen int besonder eeten ende separaet van de suster die in de keucken is;*

6. niemand mocht enig voedsel van de tafel meedragen, zonder de toelating van de overste;

7. wanneer iemand in het kapittel vermaand werd, mocht ze niet murmureren, maar nederig gehoorzamen. De overste moest zorgen voor de naleving van de regel en de statuten, en tussen de zusters moest er liefde heersen (563).

In 1717 bestond de kloostergemeenschap uit 16 zusters (564).

Uit de *Miscellanea* blijkt dat de aanwerving van nieuwe leden voor de gemeeschap vanaf het midden van de 17e eeuw regelmatig geschiedde en voortduurde tot bij het einde van het Oude Regime (565).

Ook dit klooster onderging het lot van dergelijke instellingen en werd in 1796 door de Franse republikeinen ontbonden.

---

(563) Misc. Mechl., nr. 38, p. 244v°, 245r°.

(564) Misc. Mechl., D.V.

(565) Toelating op 5-6-1652 Agnes de la Mee, °Forest (Henegouwen) en Marie de Camps, °Warchin (Henegouwen) te aanvaarden (Misc. Mechl., nr. 17 p. 108, 109); — op 27-4-1663 Ludovica Danvijn, Anna Vijverman, Maria Bufkins en Francisca de Reu, allen van Ronse, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 21, p. 121); — op 17-5-1676 Anna-Joanna Duwets en Cecile de le Vesiquier in te kleden (Misc. Mechl., nr. 27, p. 40); — op 20-8-1679 Maria-Joanna de Febure, Francisca Hauverlet en Joanna-Ludovica Moriau in te kleden (Misc. Mechl., nr. 28, p. 72) en op 23-8-1680 te professen en Barbara-Antonia Fostier in te kleden (Misc. Mechl., nr. 28, p. 192); — op 9-11-1680 Ludovica d'Anvain en Agnes d'Auvarlé in te kleden (Misc. Mechl., nr. 28, p. 215); — op 31-1-1683 Cecilia van Coppenolle te aanvaarden (Misc. Mechl., nr. 29, p. 369) en op 15-12-1683 te professen (Misc. Mechl., nr. 29, p. 579); — op 27-2-1689 Francisca de Watrepont en Maria van Coppenolle in te kleden (Misc. Mechl., nr. 34, p. 185); — op 9-1-1690 Maria Anna-Theresia de Poullereau in te kleden (Misc. Mechl., nr. 31, p. 66v°) en op 12-12-1690 te professen (Misc. Mechl., nr. 34, p. 142); — op 17-3-1692 Maria-Josepha de Waudripont te professen (Misc. Mechl., nr. 34, p. 445), — op 5-1-1694 Albertine del Troye in te kleden (Misc. Mechl., nr. 35, p. 172) en op 7-12-1694 te professen (Misc. Mechl., nr. 35, p. 314); — op 8-3-1696 Joanna Margareta Danvin, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 35, p. 515); — op 8-9-1702 Maria-Magdalena Pinckel te professen (Misc. Mechl., nr. 38, p. 46); — op 9-6-1705 Isabella Loizelet te professen (Misc. Mechl., nr. 38, 175v°); — op 3-8-1705 een novice in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 187v°); — op 27-5-1711 Anna-Theresia van Wynghen en Maria-Anna le Jour, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 397); — op 3-10-1712 Maria-Anna le Jour te professen (Misc. Mechl., nr. 39, p. 50); — op 10-9-1713 Maria-Joanna Borbout in te kleden (Misc. Mechl., nr. 39, p. 91v°) — op 1-4-1718 Maria-Magdalena Anris (of Auriis) in te kleden (Misc. Mechl., nr. 40, p. 148v°) en op 15-4-1719 te professen (door haar oom, pastoor in het aartsbisdom Kamerijk) (Misc. Mechl., nr. 40, p. 201v°); — op 13-12-1721 Maria-Anna Berte in te kleden (Misc. Mechl., nr. 40, p. 290) en op 3-12-1722 te professen en Margareta Hery, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 40, p. 305v°); — op 2-9-1728 Veronica Boucart, *scholaris*, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 45, p. 232v°) en op 23-

12. *De gasthuiszusters van SCHORISSE.*

Volgens C. van Gestel richtte Margareta van Gistel, vrouw van Schorisse, hier in 1420 een huis in om de reizende passanten een onderkomen te bezorgen, en Joannes van Gavere, bisschop van Kamerijk bekrachtigde deze stichting (566). In het visitatieverslag van de aartsbisschop van 26 juli 1717 lezen we dat het hospitaal gesticht werd in de Braakmaand 1423 en dat deze stichting door de bisschop van Kamerijk werd goedgekeurd op 12 juni 1428 (567). Volgens F. de Smaele werd het opgericht bij testament van Arnout VI van Schorisse, in huwelijk met Isabella van Gistel, op 11 mei 1416 (568).

Het hospitaal van Sint-Margriet stond onder het toezicht van de dorpsheer, die in overeenstemming met de kloostergemeenschap de prebenden verleende, uitgezonderd één die hij zonder toezicht mocht schenken. De zusters moesten instaan voor 7 bedden (5 voor mannen en 2 voor vrouwen) gedurende één nacht; van Sint-Maarten tot de Vasten dienden zij aan de passanten dagelijks soep te geven (569).

Op 28 april 1610 werden de nieuwe statuten, voor een gemeenschap van zes religieuzen, door aartsbisschop Matthias Hovius goedgekeurd.

8-1729 te professen (Misc. Mechl., nr. 45, p. 287r°, v°); — op 23-8-1733 Maria-Josepha Michaëlis le Comte en Anna-Maria del Cuvelrie, *scholaris,* in te kleden (Misc. Mechl., nr. 46, p. 187v°), en op 11-7-1734 te professen (Misc. Mechl., nr. 46, p. 252v°); — op 4-9-1735 Antonia-Ernestina d'Hovinne, *scholaris,* in te kleden (Misc. Mechl., nr. 47, p. 57) en op 31-7-1736 te professen (Misc. Mechl., nr. 47, p. 116); — op 12-10-1738 Margareta-Josepha Biervacq in te kleden (Misc. Mechl., nr. 47, p. 247v°) en op 27-9-1739 te professen (Misc. Mechl., nr. 48, p. 45); — op 10-7-1746 Maria-Antonia Dubiez en Maria-Francisca du Moulin in te kleden (Misc. Mechl., nr. 49, p. 104v°, 112) en op 15-5-1747 te professen (Misc. Mechl., nr. 49, p. 134v°); — op 19-9-1749 Maria-Elionora-Josepha Merchier in te kleden (Misc. Mechl., nr. 49, p. 234); — op 1-9-1750 Maria-Philippina Desterbecq in te kleden (Misc. Mechl., nr. 50, p. 3v°) en op 15-8-1751 te professen en Maria-Augustina Maquet in te kleden (Misc. Mechl., nr. 50, p. 42r°) en op 14-9-1752 te professen (Misc. Mechl., nr. 50, p. 94v°); — op 28-8-1795 Catharina Lenoir en Francisca Grossé te professen (Misc. Mechl., nr. 51, p. 25v°); — op 11-8-1762 Monica Del haije in te kleden (Misc. Mechl., nr. 51, p. 94); — op 14-7-1764 Josepha Mercier te professen (Misc. Mechl., 52, p. 118); — op 20-7-1789 Maria-Veronica Cottille en Maria-Rosa Lemaire in te kleden (Misc. Mechl., nr. 55, p. 173) en op 20-7-1790 te professen (Misc. Mechl., nr. 56, p. 197); — op 4-6-1792 Carolina Goubert in te kleden (Misc. Mechl., nr. 56, p. 246) en op 25-6-1793 te professen (Misc. Mechl., nr. 57, p. 4v°); — op 21-1-1794 Rosalia-Josepha Buisant, °Arquennes (aartsbisdom Kamerijk) en Maria-Joanna Algoet, °Melden, in te kleden (Misc. Mechl., nr. 57, p. 11) en op 26-2-1795 te professen (Misc. Mechl., nr. 58, p. 66).

(566) *C. VAN DE WIEL, a.w.,* p. 280.

(567) Ra. Gent, M. 1, p. 299 en 305. — Het gaat hier om een franse akte van 1423 waarin Filips de Schone alle goederen en renten van het hospitaal amortiseert: amortisatie die in 1428 door de bisschop van Kamerijk werd goedgekeurd *(F. DE SMAELE, Het Sint-Margriethospitaal te Schorisse,* p. 22).

(568) *De kerk van Schorisse,* I, p. 44, 45.

(569) D.V. 1569.

Zij bestaan uit dertig punten, die de orde in het kloosterleven regelden (570).

---

(570) 1. Dit godshuis mocht slechts 6 religieuzen telken, tenzij er meer zouden nodig wezen;
2. een afgevaardigde van de aartsbisschop zat de verkiezing van een nieuwe overste voor;
3. de overste moest de goederen degelijk beheren tot welzijn van allen;
4. veel zorg diende besteed aan de vorming van de novicen, die de gestelde leeftijd moesten hebben en van goed gedrag zijn;
5. het opnemen en inkleden van novicen zou geschieden met gesloten deuren en zonder feestmaal;
6. de professie diende te geschieden in de klederen of het habijt van het proefjaar, zonder *ciraet;*
7. de tijd van het noviciaat was er een van onderricht in gebed, gehoorzaamheid, samenleven en nederigheid;
9. professieformule;
10. de kleding van de religieuzen diende sober te wezen en niet kostelijk of werelds;
11. de zusters zouden de getijden van O.-L.-Vrouw bidden; de oudere mochten de metten en lauden vervangen door 20 Onze Vaders en 20 Wees Gegroeten en de primen, terten, seksten, nonen, vespers en kompleten ieder door 5 O.V. en 5 W.G.;
12. voor een overleden zuster zou men de vespers, de metten met 9 lezingen en de lauden van de overledenen bidden of in de plaats (de oudere) 30 O.V. en 30 W.G.;
13. op Allerzielendag diende men te bidden zoals onder nr. 12;
14. bij het begin van elke maand zou men bidden voor de stichters en weldoeners de vespers, de metten met 3 lezingen en de lauden of 20 O.V. en 20 W.G.;
15. de zusters biechtten en kommuniceerden maandelijks *ende op die daeghen alsmen ten H. Sakramente geweest is en sal men niet spreken met eenighe persoonen van buytens huijse,* tenzij in noodzakelijkheid;
16. tweemaal per jaar (vasten en september) zou men biechten bij een buitengewoon biechtvader, daartoe aangeduid;
17. de zusters mochten geen eigen bezit hebben;
18. niemand mocht werken om voor zichzelf iets te verdienen;
19. de inkomsten van eigen renten kwamen ten goede aan de gemeenschap;
20. niemand mocht het klooster verlaten zonder medezuster;
21. *een religieuze mocht niet in eenighe besloten plaetse of in doncker alleen sijn sonder medezuster met eenich ongelijcke persoon;*
22. het middag- en avondmaal diende op een vast uur te geschieden en men bad het *Benedicite ende gratie al staende en gedurende de maeltijt;*
23. buiten de 40-daagse vasten en de andere vastendagen zou men vasten gedurende gans de advent en op alle vrijdagen, en vlees derven op alle woensdagen; daarbij zou men gedurende de vasten en de advent *dragen wullen hemden en slaepen in wullen slaeplakens,* tenzij men wegens ziekte hiervan ontslagen was;
24. wekelijks zou men kapittel houden en een of twee punten van de regel voorlezen;
25. niemand mocht spreken in het kapittel, tenzij om schuld te belijden;
26. de stilzwijgendheid diende steeds onderhouden op de *dormpter ende geduerende het gelees onder de maeltijt,* en wanneer de overste het goedvond;
27. de gebreken van medezusters mochten niet buiten het huis gedragen worden; evenmin de geheimen van het klooster;
28. *die arme pelgrims ende passanten salmen minnelijck ontfanghen ende herberghen ende gheven hun oudt omme vier te maecken allen avent van*

Vanaf 1593, en ook gedurende de 17e eeuw, wijdde één of meer zusters zich aan het onderwijs van de kinderen (571). De zusters droegen het kleed van Sint-Bernardus en volgden (?) de regel van Sint-Augustinus (572).

De in de kapel van het hospitaal gestichte wekelijkse mis t.e. van de H. Antonius werd niet gelezen, daar de stichting slecht 9 gulden opbracht (573).

Wanneer de aartsbisschop hier op 31 oktober 1625 visitatie hield, stelde hij vast dat er zeven zusters waren, die vreedzaam samenleefden ten dienste van de pelgrims. Op enkele punten werd de aandacht gevestigd : de kandidaten moesten een dotatie van minstens 400 gulden zonder de uitzet in klederen ofwel 1000 gulden meebrengen; de *passanten* dienden van S. Maarten tot de vasten vuur en een schotel soep te krijgen; er waren 6 bedden in een afzonderlijke verwarmde kamer; de inkomsten bedroegen 300 gulden per jaar; de zusters verrichtten handwerk en zuster Clara Faemart gaf onderwijs aan de meisjes ; de zusters stonden op te 5 uur en gingen slapen te 21 uur; zij biechtten en kommuniceerden eens per maand; aan tafel moest gedurende een gedeelte van de maaltijd worden voorgelezen (574).

Op 12 september 1634 werd door Peeter van de Wiele en Jan van Wachtendonck een onderzoek ter plaatse ingesteld, waaruit bleek dat geen kapittel werd gehouden, de eensgezindheid te wensen overliet, geen vaste uur van slapen gaan bestond; men ging om de 8 of 14 dagen te biechten en 's anderdaags te kommunie of maandelijks of om de 3 weken; de getijden van O.-L.-Vrouw werden samen gebeden, maar men deed geen meditatie. Als gevolg van deze visitatie schreven de visitatoren aan de acht leden tellende gemeenschap 21 punten voor :

1. er moest een vaste uur zijn voor opstaan (5 uur) en slapen gaan (21 uur), waarvan men slechts wegens ziekte, ouderdom of een andere gegronde reden mocht afwijken;

2. wanneer de bel ging, dienden de zusters samen naar het koor te gaan;

3. na het officie volgde een half uur *inwendig ghebet,* om te beter de dagtaak te kunnen vervullen;

Sinte-Mertens avent tot Vastenavent ende ooc pottagie soo verre den staet vanden huyse dat vermach;

29. om de 2 jaar zou men de rekeningen voordragen;

30. deze statuten zouden viermaal per jaar, nl. op de kwatertempervrijdagen, in het kapittel worden voorgelezen (M. 183, p. 169-172).

(571) D.V. 1593, 1606; *schola in hospitali pro puellis* (D.V. 1622); *scholam aperunt et fit catechismus* (D.V. 1653); — ze leidden een school voor meisjes, *etsi eam nonnulli etiam adolescentuli frequentant* (D.V. 1660); *aliquando nunc custos, nunc moniales, nunc alius juventutem docuerunt* (D.V. 1717).

(572) D.V. 1657.

(573) D.V. 1625.

(574) M. 181.

4. voortaan zouden de religieuzen om de 14 dagen kommuniceren en op de hoogdagen, op de O.-L.-Vrouwdagen en op de dagen waarop de biechtvader het goed vond;

5. op zon- en feestdagen en op de dagen waarop zij kommuniceerden moesten de zusters zich *soo vele als moghelijck is, aftrecken van alle uytwendighe conversatie en vuytghekertheijt tot weerelijcke dinghen en nijet spreken met eenighe persoonen buijten huijs sonder noot ende oick oorloff vande Meestersse, maer den tijt besteden in bidden ofte goede boexkens te lesen;*

6. na het bijwonen van de Mis zouden ze in de week naar het werkhuis gaan en na over hun werk de H. Geest te hebben aangeroepen, zou een van hen uit een goed boekje voorlezen;

7. bij het noenmaal (te 11 uur) en het avondmaal (te 19 uur) zou men één of twee artikelen van de statuten voorlezen of uit het leven van de heiligen;

8. na de kompleten en het avondmaal zou men naar de kapel gaan en er de litanie van O.-L.-Vrouw bidden, gevolgd van het gewetensonderzoek *en soo te ruste trecken;*

9. stilte moest heersen op de slaapzaal vanaf de kompleten tot de primen;

10. alleen de overste mocht de sleutel van de slaapzaal hebben, moest die 's avonds sluiten en 's morgens openen;

11. liefde diende in het kloosterleven te heersen en ontstond er toch enige twist, dan diende vóór zonsondergang vergiffenis gevraagd;

12. *partijdighen aenhanck ofte caerschap* waren verboden en werd bij overtreding in het kapittel gestraft ;

13. de overste moest op iedere vrijdag, tenzij het een feestdag ware, kapittel houden;

14. een nieuwe kandidate moest aanvaard worden niet slechts door de overste maar door de gemeenschap die haar advies gaf; eens aanvaard moest zij samen met de religieuzen aan tafel zitten en in het werkhuis, om haar gedragingen te kunnen nagaan.

15. na een half jaar noviciaat moest de kandidate in het kapittel opnieuw vragen om aanvaard te worden en 6 weken vóór haar professie dit verzoek nog eens hernieuwen; de meerderheid van zusters kon haar om gegronde reden wegsturen;

16. de deken moest de kontrakten van de geprofesten omtrent de dotatie goedkeuren;

17. aangezien er daar ter schole kwamen zelfs tot 15 jaar, mochten de jongens slechts tot 10 jaar in het klooster wonen en naar de meisjesschool komen;

18. de zusters mochten op de wagen die naar het veld reed niet samen met de knechten erop zitten en evenmin met hen op het veld werken, maar er mocht wel iemand toezicht uitoefenen;

19. de zusters mochten het klooster niet langer dan een maand verlaten;

20. de statuten verplichtten de rekeningen om de 2 jaar voor te dragen;

21. de voorgeschreven punten moesten nageleefd en viermaal per jaar, evenals de voorgeschreven statuten, in het hospitaal worden voorgelezen (575).

Het klooster dat in 1652 tien zusters telde verloor er in de loop van 14 dagen drie van door overlijden (576). De zusters biechtten en kommuniceerden om de 3 weken, maar het ontbrak hen aan eensgzindheid en liefde. Daarbij werden de statuten niet trouw nageleefd, waarin de overste de grote schuldige was. Het ontbrak haar aan de nodige kloostergeest en zij bleek onbekwaam om een klooster te leiden (577). Deze overste, zuster Joanna de Hertijn (of Hertaing), overleed op 21 december 1653 en werd opgevolgd door Catharina Spitaels, (578) die meer bekommerd was om tijdelijke dan om geestelijke zaken, niet diskreet genoeg was in haar beleid en zelfs partijdig in haar oordeel (579). Voortaan biechtten (aan om het even wie, tegen de statuten in) en kommuniceerden de zusters om de 14 dagen (580).

De verhouding in de gemeenschap, die vijf religieuzen en twee novicen telde, was niet al te best. Vooral met zuster Lapse waren er veel moeilijkheden. De deken meende dat het de overste aan wijsheid ontbrak... en dat de kloosterlingen wel het kloosterhabijt droegen, maar de kloostergeest misten (581).

Op 22 april 1661 werd zuster Clara Faemaert opnieuw verkozen tot overste, maar de aartsbisschop duidde op 5 mei 1661 Jacquelijne de Bleeckere als voorlopige overste aan, tot na de afsluiting van een onderzoek (582). De deken meende dat zuster Clara meer op verzoening onder de zeven religieuzen aanstuurde, maar stelde tevens vast dat zij niet voldoende tegen de misbruiken durfde ingaan (583). Door zijn bezoek aan het hospitaal herleefde de hoop op meer eendracht onder de negen religieuzen en de twee novicen (584).

---

(575) M. 181.
(576) D.V. 1653.
(577) *Defectus maxime causatur ex parte rectricis, quae non habet spiritum religionis, neque discretionis, nullius salutaris admonitionis capax, sensu suo omnino abundans ac pertinax, quapropter quamdiu reget nihil boni sperandum, non enim apta imperare, quae ipsa non novit recte abtemperare...* (D.V. 1653).
(578) Die verkiezing werd goedgekeurd op 14-1-1654 (Misc. Mechl., nr. 17, p. 310, 311).
(579) D.V. 1655.
(580) D.V. 1655.
(581) D.V. 1656.
(582) Misc. Mechl., nr. 17, p. 878.
(583) D.V. 1657.
(584) D.V. 1658, 1660.

Bij het overlijden van de overste, Clara Faemaer(t), rezen er moeilijkheden omtrent de verkiezing van een nieuwe. Jacoba de Bleeckere werd door de deken aangesteld, maar de meeste zusters (585) waren ongehoorzaam en misprezen de overste. Ingevolge hiervan schreef de aartsbisschop op 26 september 1663 dat hij betreurde dat er onder de zusters zo weinig liefde heerste en hij hield hen de gehoorzaamheid en de eendracht voor. Hij verbood de zusters voortaan het klooster te verlaten zonder toelating van de deken en de overste; de deken was hun gewone biechtvader en de pastoor van Zegelsem de buitengewone; de deken moest hen die niet leefden volgens hun roeping aanklagen (586).

In 1661 werd in de kapel een nieuw altaar geplaatst en een gewelf gestoken (587).

Het schrijven van de aartsbisschop bracht niet de verhoopte verbetering. De tucht werd er door de acht religieuzen en de ene novice niet onderhouden, daar Jacoba de Bleeckere niet over het nodige gezag beschikte. De deken meende dat het best was hier een zuster uit een ander klooster tot overste te benoemen, iemand die een echte religieuze was. Kapelaan Joannes Geuthin, die de kapelanie van Sint-Margriet bediende, ging te gemeenzaam om met de zusters, vooral met Gertrude Roman, met wie hij soms samen genever dronk; de deken meende dat die religieuze enige tijd in een ander klooster zou moeten worden opgesloten (588).

Uit de visitatie op 22 juli 1681 door de aartsbisschop aan het klooster met acht zusters (589) blijkt : dat hier geen eensgezindheid heerste; sommige zusters brachten kritiek uit op de zijden sluier die nu werd gedragen, waar deze voorheen *van borath voor de beste ende van kenette* voor de *ordinaerisse* was, eveneens op het noemen van de overste *mevrouw;* vooral zuster Anna Sergeant bezorgde veel last en bracht geen goede geest in het klooster; volgens zuster Gertrudis was de overste tegen haar taak niet opgewassen en ook andere zusters waren van mening dat een andere zou moeten worden aangesteld; de zusters wensten dat het officie van O.-L.-Vrouw samen luid zou worden gebeden; zuster Constantia, en ook zuster Gertrudis, was aan de drank verslaafd en gaf hierdoor soms ergernis; zuster Francisca gaf school en hiervoor betaalden de kinderen 11 pond per jaar; de religieuzen aten te 11 uur en de 3 dienstboden te 12 uur; het werk moest door de zusters hervat te 13 uur; 's avonds aten de zusters te 18 uur en men werkte tot 21 uur (590).

---

(585) Vooral Catharina Spitaels en Francisca Wasteels (D.V. 1661, 1663, 1665), ook Gertrudis Roman (D.V. 1669).
(586) Misc. Mechl., nr. 21, p. 155, 156.
(587) D.V. 1661.
(588) D.V. 1667.
(589) Zusters Francisca Wasteels, °Sint-Maria-Horebeke, Gertrudis Roman, °Zegelsem, Anna Sergeant, °Leuze, Catharina de Bode, °Bergen, Constantia Veegaete, °Mater, Maria de Bisschop, °Ronse, Elisabeth Beltsnijder, °Moerbeke (Geraardsbergen) en Jacobine de Bleeckere (M. 181).
(590) M. 181.

Albertus de Sclessin schreef op raad van de aartsbisschop aan de distriktdeken dat aan de 3 kloosters van het distrikt diende voorgehouden : de deuren van de slaapzaal en de buitendeuren te sluiten en de sleutel ervan, samen met deze van het nachtslot, door de overste te bewaren; ook de kelderdeur moest op slot zijn en een zuster aangesteld om te tappen; de zusters mochten niet buiten gaan wandelen en uitslapen zonder de toelating van de deken of de biechtvader (591).

Omstreeks 1690 werd zuster Maria Peers, kloosterlinge van het hospitaal van Aalst, hier gesekwestreerd (592).

Toch ontbraken de novicen niet in de 17e eeuw, vooral gedurende het laatste kwart ervan (593).

In 1711 bestond de kloostergemeenschap uit acht geprofeste zusters en twee novicen (594); op 26 juli 1717 bij de visitatie door de aartsbisschop waren er negen, w.o. de overste Joanna Austrate (Austerhade) (595), wiens verkiezing op 9 januari 1703 was goedgekeurd (596) en nadien telkens voor 3 jaar vernieuwd. Zij werd in 1721 opgevolgd door Maria-Margareta Carlier (597), die in 1727 voor een periode van 3 jaar werd vervangen door Francisca van de Veegaete (598). Op 28 mei 1733 werd de verkiezing van Maria-Theresia Glorieux goedgekeurd (599), die overleed op 15 maart 1740 en werd opgevolgd door Maria-Anna Saeghe-

---

(591) M. 181, 1681.

(592) Misc. Mechl., nr. 30, p. 78r°, v°, 3-11-1689.

(593) Catharina Spitaels, van Everbeek, werd op 25-3-1624 ingekleed en op 3-6-1625 geprofest (D.V.); Catharina de Bode en Anna Sergeant werden als novicen aangenomen, *quae posterior hic collocata est gratis ex parte Domini Temporalis, qui est in possessione dandi unum panem, prout vocant* (D.V. 1655); de aartsbisschop verleent op 7-4-1660 de toelating tot de inkleding van Catharina Paillot, °Montigny, d. Nicolaus en Anna Caulier, en van Constantia van de Veegaete, °Mater, d. Adriaan en Judoca Hove, (Misc. Mechl., nr. 17, p. 801), die in 1661 werden geprofest (D.V.); toelating tot professie van Elisabeth de Polseneer, °Meerbeke (M. 183, 22-9-1670); toelating op 1-2-1685 Barbara van Coppenolle, Anna Bodringien en Maria Haustraeten in te kleden (Misc. Mechl., nr. 32, p. 263) en op 12-1-1686 als Joanna Haustraeten en Anna-Theresia Bodringien te professen (Misc. Mechl., nr. 33, p. 7); toelating op 5-8-1686 Petronilla de Temmerman in te kleden (Misc. Mechl., nr. 33, p. 142); toelating op 25-2-1694 Margareta Carlier in te kleden (Misc. Mechl., nr. 35, p. 197) en op 5-3-1695 haar te professen (Misc. Mechl., nr. 35, p. 346).

(594) D.V.

(595) (54 jaar oud, 32 jaar profes); Maria de Visscher (72 jaar oud, 51 jaar profes); Petronilla Temmerman (56 jaar oud, 30 jaar profes); Maria-Margareta Carlier (52 jaar oud, 22 jaar profes); Maria-Joseph Warnier (36 jaar oud, 15 jaar profes); Constantia Buys (33 jaar oud, 15 jaar profes); Maria-Anna Moriau (36 jaar oud, 6 jaar profes); Francisca Veegaete (37 jaar oud, 15 jaar profes); Maria-Francisca van der Donckt (28 jaar oud, 6 jaar profes) (D.V.)

(596) Misc. Mechl., nr. 38, p. 63, p. 211v°, 5-3-1706; nr. 40, p. 210v°, 5-8-1719.

(597) Misc. Mechl., nr. 40, p. 286v°, 12-10-1721; nr. 45, p. 4, 29-9- 1724; nr. 45, p. 353, 25-10-1730.

(598) Misc. Mechl., nr. 45, p. 195, 17-10-1727.

(599) Misc. Mechl., nr. 46, p. 169; nr. 47, p. 99v°, 3-6-1736; nr. 48, p. 26, 12-6-1739.

man (600). Op 23 mei 1788 volgde de goedkeuring van de verkiezing van Maria-Theresia de Temmerman (misschien was ze reeds vroeger overste?) (601), die overste bleef tot bij de opheffing van het klooster door de Fransen in 1796.

Heerste er gedurende de 18e eeuw meer vrede en liefde onder de zusters, toch lieten sommige punten nog wat te wensen over.

Uit het visitatieverslag van het bezoek door de kardinaal op 26 juli 1729 vernemen wij dat er acht religieuzen waren, die zich o.m. wijden aan de verzorging van kostgangers en dat het jaarlijks inkomen van het hospitaal slechts 350 gulden bedroeg, zodat de zusters in hoofdzaak moesten leven van landbouw (602). De kardinaal vaardigde in verband met zijn bezoek op 13 oktober 1729 enkele dekreten uit, o.m. een aansporing om ten minste alle acht dagen te kommuniceren... om gezamenlijk hun dagelijkse gebedsoefeningen te houden en de goddelijke diensten bij te wonen; om aan de overste onderdanig te zijn; verder spoorde hij aan tot oprechte onderlinge liefde, die elke particuliere vriendschap uitsloot, en tot het terstond overhandigen van alle inkomsten aan de overste, en verbood dat de zusters zonder uitdrukkelijke toelating van de overste uit het klooster zouden gaan, zelfs in de buurt, en wanneer zij uitgingen dienden ze steeds van een medezuster vergezeld te zijn (603).

Op 30 juli 1758 verbood de aartsbisschop dat om het even wie nog toegang zou hebben tot het huis van de baljuw langs de binnenhof van het klooster. Dit verwekte immers opspraak te Schorisse en omgeving (604).

De overste bekloeg zich bij het bezoek van de aartsbisschop op 15 juni 1760 over zuster Elisabeth Claus, die onverbeterlijk was in haar handel en wandel, twist en tweedracht zaaide in het klooster en grotere gewetensvrijheid vroeg. Een andere zuster kloeg er ook over, maar vond dat haar gedrag niet altijd even slecht was (605).

Gedurende de 18e eeuw kreeg het klooster regelmatig novicen binnen. Volgens de *Miscellanea* blijkt hierin gedurende een drietal decennia (1750-1780) een stilstand te zijn ingetreden, gevolgd van een trage rekrutering (606).

---

(600) Misc. Mechl., nr. 48, p. 66r°, 6-4-1740, p. 236, 21-5-1743; nr. 49, p. 97r° 5-6-1746, p. 225v°, 16-6-1749; nr. 50, p. 79v°, 22-6-1752, p. 170v°, 30-6-1755; nr. 51, p. 121v°, 1758; nr. 52, p. 160v°, 3-8-1767; nr .53, p. 8, 17-11-1770, p. 174, 19-2-1780, nr. 55, p. 25, 24-2-1783.

(601) Misc. Mechl., nr. 55, p. 158v°, 23-5-1788; nr. 56, p. 47r°, 14-5-1785, p. 223v°, 22-6-1791; nr. 58, p. 68, 30-3-1795.

(602) (603) *C. VAN DE WIEL, a.w.* p. 281.

(604) *C. VAN DE WIEL, a.w.* p. 281, 282.

(605) *C. VAN DE WIEL, a.w.* p. 282; M. 181.

(606) Toelating om ingekleed te worden werd verleend op 28-9-1700 aan Maria de Vos (Misc. Mechl., nr. 36, p. 396); — aan Magdalena Waerseer, *scholaris*, op 1-7-1701 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 36, p. 500) en op 7-7-1702 om geprofest te worden (Misc. Mechl,. nr. 38, p. 30); — aan Joanna Buijse, *scholaris*, op 12-11-1701 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 36, p. 563) en op 4-10-1702 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 38,

Gedurende de 17e eeuw waren van de geprofesten acht minder dan 20 jaar, vijf van 20 tot 25 jaar en één tussen de 25 en 30 jaar; gedurende de 18e eeuw waren zes minder dan 20 jaar, zes van 20 tot 25 jaar, vijf tussen de 25 en 30 jaar en één boven de 30 jaar.

13. Te SERSKAMP was er een stichting van *Norbertinessen*. Deze proosdij werd in 1148 opgericht eerst in de nabijheid van de kerk, in 1256 overgeplaatst naar Tussenbeke (607). De kloostergemeenschap — die nooit tot grote bloei kwam — telde koorzusters en lekezusters.

Anna Baers, die in 1565 Anna Borluut als priorin opvolgde, overleed in 1584. Jacoba Moortgat werd in 1625 tot overste gekozen van een

---

p. 51); — aan Monica van Mulders en Maria van Zeebroeck op 29-9-1702 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 49v°); — aan Anna de Wandele, scholaris, op 3-4-1703 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 38, p. 71) en op 20-3-1704 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 127v°); — aan Francisca Veegaete op 19-11-1704 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 38, p. 153v°); — aan Maria-Magdalena Moriau en Maria-Francisca van der Donckt op 5-10-1710 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 38, p. 372) en op 9-10-1711 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 39, p. 6v°); — aan Maria-Francisca Glorieux op 9-11-1720 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 40, p. 266v°) en op 14-10-1721 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 40, p. 286v°); — aan Anna-Francisca van der Donckt op 10-11-1721 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 40, p. 287v°) en op 19-10-1722 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 40, p. 304); — aan Maria-Anna Saegheman, °Zegelsem, en Maria Roman op 14-6-1725 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 45, p. 56v°); — aan Anna-Francisca de Vos, °Maarke, d. Joos x Maria van der Donckt (M. 182), *scholaris*, op 17-8-1731 om ingekleed en op 29-7-1732 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 46, p. 33, 109); — aan Anna-Marie van der Donckt, °Mater, d. Joos x Pieternelle Provost, *scholaris* op 16-7-1733 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 46, p. 186v°) en op 12-7-1734 om geprofest te worden (M. 183); — aan Gertrudis-Elisabeth Claus, °Moerbeek, d. Joannes x Barbara de Mol, *scholaris* op 19-1-1734 om ingekleed en op 24-1-1735 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 46, p. 210, nr. 47, p. 26); — aan Catharina-Josepha Gossé, °Rozenaken (opgevoed te Ronse bij haar ouders), d. Pieter x Marie-Anthonette Gosse, *scholaris*, en Barbara Morre, °Zegelsem, d. Lucas x Marianne de Vos, *scholaris*, op 23-7-1741 om ingekleed (Misc. Mechl., nr. 48, p. 112v°) en op 26-8-1742 om geprofest te worden (M. 183); — aan Joanna de Smet, °Hemelveerdegem, d. Franciscus x Francisca de Wandel, en Isabella Taelman, °Rozebeke, d. Pieter-Frans x Marie-Joseph Serjacob, op 4-2-1744 om ingekleed en op 3-1-1743 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 49, p. 6r°, 44r°); — Maria-Anna Neckebroeck, Mater, d. Joos x Marie de Vos, op 7-8-1746 om ingekleed en op 30-7-1747 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 49, p. 112, 142v°); — aan Maria-Isabelle-Sabine de Temmerman, °Schorisse, d. Jan-Baptist x Joanna-Francisca van de Veegaete, *scholaris*, om op 2-6-1777 geprofest te worden (M. 183); — aan Joanna-Catharina Saligo, °Boelare, d. Peter x Marie-Joseph Druwé, *scholaris*, op 24-6-1783 om ingekleed en op 27-7-1784 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 55, p. 33v°, nr. 56, p. 24); — aan Ferdinanda Galle, °Melden, d. Joannes-Franciscus x Marie-Thérése van Sijnghele, *scholaris*, op 4-6-1788 om ingekleed en op 25-5-1789 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 55, p. 159, nr. 56, p. 145); — aan Maria-Catharina Roelants °Sint-Martens-Lennik, d. Nicolaus x Maria de Munck, op 26-12-1790 om ingekleed en op 9-1-1792 om geprofest te worden (Misc. Mechl., nr. 56, p. 192v°, nr. 57, p. 130).

(607) *J. PIETERS, Het klooster van Serskamp gezeid «Tussenbeke».*

kloostergemeenschap van 10 zusters. Bij haar overlijden in 1662 volgde de verkiezing van Claudina van Marselaer, van Perk, die werd opgevolgd door Maria van Brantegem (11 slotzusters). De laatste priorin, bij de opheffing door Jozef II, was Angela van Mulders. Toen telde de gemeenschap 17 koorzusters en 5 werkzusters; wat op een heropbloei schijnt te wijzen (608).

Na de verwoesting van het klooster door de geuzen in 1578, herrees het uit puin in het begin van de 17e eeuw.

Bij het begin van de 18e eeuw had het klooster met dusdanige financiële moeilijkheden te kampen, zodat de abt van Drongen aan het vaderschap van de priorij verzaakte, wat in 1705 door de abt van Grimbergen werd overgenomen, met als gevolg dat voortaan de proost een kloosterling van Grimbergen zou zijn, tot ongenoegen van de religieuzen van Drongen.

In 1783 werd het klooster bij beslissing van Jozef II opgeheven en in 1785 werden de goederen van de gemeenschap verkocht.

Ook voor dit klooster blijkt uit de *Miscellanea* dat een aantal novicen zich regelmatig aanboden (609). Op 16 augustus 1766 werd aan

---

(608) Koorzusters : Maria-Anna van Mulders, °Asse 31-7-1712 (zuster Angela), priorin; Maria-Anna de Bock, °Dendermonde 7-2-1708 (zuster Maria-Anna), subpriorin; Anna-Catharina de Smet, °Asse 21-3-1709 (zuster Norberta); Catharina van der Eecken, °Nederzwalm 30-9-1706 (zuster Josepha); Maria-Catharina de Smet, °Bornem 18-10-1714 (zuster Augustina), *cellaria;* Joanna-Catharina Verhaeren, °Eppegem 15-5-1725 (zuster Catharina), *circatrix;* Barbara-Elisabeth Ringler, °Brussel 13-6-1729 (zuster Cecilia); Joanna-Maria Vrebosch, °Grimbergen 17-5-1730 (zuster Maria), *pharmacopola;* Joanna Seghers, °Lede 18-1-1738 (zuster Joanna); Anna de Coster, °Gaasbeek 15-1-1736 (zuster Theresia); Maria-Elisabeth Coppens, °Herfelingen 10-6-1741 (zuster Carolina); Maria-Anna Willems, °Brussel 17-1-1745 (zuster Dorothea); Maria-Anna van Nuffel, °Hofstade 7-8-1748 (zuster Victoria); Isabella-Francisca de Groodt, °Brussel 19-4-1744 (zuster Isabella); Joanna-Maria van Wesemael, °Wichelen 3-3-1748 (zuster Angelina); Judoca de Doncker, °Aalst 21-4-1751 (zuster Lucia); Maria-Theresia Henderickx, °Grimbergen 11-3-1754 (zuster Constantia).
Lekezusters : Anna-Maria de Craecker, °Lebbeke 23-10-1719 (zuster Gertrudis); Anna van Langenhove, °Aalst 12-6-1727 (zuster Anna); Anna-Catharina Carnoy, °Hekelgem 29-1-1727 (zuster Benedicta); Elisabeth de Raedt, °Wemmel 18-11-1723 (zuster Elisabeth); Anna-Catharina de Smet, °Aalst 4-11-1747 (zuster Agatha) (Ka. Oordegem, nr. 175).

(609) Toelating verleend a. d. deken op 22-1-1683 een novice (nl. M.-A. de Cuyper, d. Petrus x Catharina Alacort) te professen (Misc. Mechl., nr. 29, p. 377); — voor twee novicen (nl. Barbara-Theresia van den Merssche en Joanna-Margarita Bollenberghe) (Misc. Mechl., nr. 29, p. 522, 25-8-1683); — tot professie van Isabella Bisscop op 22-8-1699 (Misc. Mechl., nr. 34, p. 75); — op 26-4-1693 tot de professie van Catharina Block, °Geraardsbergen, d. van de baljuw van Boelare (Misc. Mechl., nr. 35, p. 84); — op 13-4-1695 tot de professie van Jasepha Bousselet, °Aalst, d. Guilielmus x Philipina de Breemmaker (zuster Constantia) (Misc. Mechl., nr. 35, p. 588); — op 14-2-1707 tot de professie van Agnes Verhasselt (Misc. Mechl., nr. 37, p. 39v°); — op 2-7-1718 tot de professie van een novice (Misc. Mechl., nr. 40, p. 165v°); — op 1-9-1719 tot de professie van Maria-Josepha van Wayenberghe, °Dendermonde, d. Paulus x Maria de Smet (Misc. Mechl., nr. 40, p. 184v°); — op 6-9-1719 van Barbara Francisca van Coudenbergh,

Maria-Bernarda van Steenhaute toelating verleend van het hospitaal van Rebecq naar het klooster van Tussenbeke over te gaan (610).

Uit de gegevens van 1783, bij de ontbinding van de kloostergemeenschap blijkt dat twee zusters bij hun professie minder dan 20 jaar waren, dertien tussen 20 en 25 jaar, vijf tussen 25 en 30 jaar en één boven de 30 jaar.

14. *De gasthuiszusters van VELZEKE.*

Het hospitaal werd hier als passantenhuis gesticht gedurende de 14e eeuw door de heer van Zottegem. Weldra werden ook ouderlingen en zieken in het gesticht opgenomen. Gedurende de godsdienstoorlog werd het klooster geplunderd en de zusters eruit verdreven. Eens de rust teruggekeerd deed Philip van Egmont, heer van Zottegem en Velzeke, beroep op de provinciaal van de minderbroeders, die in 1585 hierheen een grauwe- of grijzezuster stuurde, «geplukt uit de kloosterwijngaard van Viane» (611). Joanna van Cutsem werd dan ook de eerste overste van deze herstichting, die er leefde volgens de regel van de derde orde van Sint-Franciscus (612). Aangezien het een eksempte orde was, had de

---

°Brussel, d. Joannes x Theresia Carbuy (Misc. Mechl., nr. 40, p. 6-9-1719); — in juni 1721 tot de professie van Elisabeth Aerts, °Brussel (zuster Isabella); — op 27-1-1727 van Joanna Moortgat (Misc. Mechl., nr. 45, p. 147v°) — op 19-9-1727 tot de professie van Maria-Anna de Bock (Misc. Mechl., nr. 45, p. 100); — op 25-4-1732 tot de professie van Josepha van der Eecken (Misc. Mechl., nr. 46, p. 97v°); — op 24-8-1733 tot de professie van Augustina de Smet, °Bornem, d. Egidius x Catharina Blondel (Ka. Oordegem, nr. 175); — op 18-4-1738 tot de professie van Rosalia Pannecoucke (Misc. Mechl., nr. 47, p. 203v°); — op 21-8-1741 tot de professie van Gertrudis de Craecker (Misc. Mechl., nr. 48, p. 114); — op 25-4-1748 tot de professie van Catharina Verharen, °Eppegem, d. Joannes x Joanna Moyensons, en Anna van Langenhove, °Mijlbeek-Aalst, d. Jan x Maria Vuyterstraete (Misc. Mechl., nr. 49, p. 176); — op 24-5-1751 tot de professie van Benedicta Carnoy (of Carion), lekezuster (Misc. Mechl., nr. 50, p. 32v°); — op 21-5-1752 tot de professie van Cecile Ringler °Brussel (Misc. Mechl., nr. 50, p. 75v°); — op 24-8-1752 tot de professie van Maria Vrebosch en Elisabeth de Raet, lekezuster (Misc. Mechl., nr. 50, p. 91v°); — op 16-8-1759 tot de professie van Joanna Seghers en Angelina Borremans, °Sint-Kwintens-Lennik (Misc. Mechl., nr. 51, p. 24); — op 22-8-1760 tot de professie van Clara van Holsbeke, °Brussel; — op 2-8-1762 tot de professie van Theresia de Coster, °Gaasbeek; — op 1-8-1763 tot de professie van Carolina Coppens; — op 5-4-1764 tot de professie van Constantia Lauwereys (Misc. Mechl., nr. 52, p. 115); — op 17-5-1766 tot de professie van Dorothea Willems (Misc. Mechl., nr. 52, p. 137v°); — op 7-6-1769 tot de professie van Victoria van Nuffel en van Agnes Bosmans; — op 12-4-1770 tot de professie van Isabella de Groote (Misc. Mechl., nr. 52, p. 244v°); — op 14-9-1770 tot de professie van Angelina van Wesemael (Misc. Mechl., nr. 52, p. 257); — op 20-4-1778 tot de professie van Anna-Catharina de Smet, °Aalst, (zuster Agatha); — op 23-2-1782 tot de professie van Maria-Theresia Hendrickx.

(610) Misc. Mechl., nr. 51, p. 153v°.

(611) D.V. 1587.

(612) D.V. 1654.

aartsbisschop er geen toezicht en treft men over dit klooster geen gegevens aan in de *Miscellanea.*

Aldra boden vier novicen zich aan, zodat het kloosterleven kon worden hervat. Daar evenwel de middelen ontbraken, verbood de provinciaal van de minderbroeders op 3 november 1588 zieken in het klooster op te nemen of aan huis te gaan verplegen, zolang de gemeenschap de op zich genomen verplichting niet was nagekomen en in het bezit van haar goederen was hersteld (613). Naast de verpleging begon de stichting dan ook zich te wijden aan het onderwijs, waartoe zuster Lucia Reysoens in januari 1598 naar dit klooster werd gestuurd. Bij het overlijden van zuster Joanna van Cutsem op 14 november 1598 werd zij opgevolgd door Elisabeth van de Putte .

In 1604 werden het ziekenhuis en een gedeelte van het klooster door onvoorzichtigheid van arme overnachters, door brand vernield. Na enkele jaren was het puin heropgebouwd onder Lucia Reysoens, die hier overste was van 1608 tot 1637 en werd opgevolgd door Catharina van Haecken, die andermaal met een brandramp af te rekenen had in 1639. Van 1667 tot 1670 was de overste Elisabeth Bruggemans, van 1670 tot 1681 Maria van der Eecken en van 1681 tot 1691 Theresia van Bouckhoute. Het was onder deze laatste dat het klooster in 1689 zich begon toe te wijden aan de verpleging van geesteszieke vrouwen, naast het onderwijs voor meisjes.

Onder Angelina van Helleputte als overste telde de gemeenschap 14 religieuzen (614), sinds 1694 onder de hoede van een rekollet uit de plaatselijke «paterij», die er Mis las op de zon- en feestdagen, met gesloten deuren (615) en waarvoor op 24 september 1691 de toelating werd verleend een huis te bouwen, waartoe de zusters geen toegang hadden (616).

In 1705 protesteerden *derthien vrije gepreviligeerde scholemeesters der stadt Ghent* tegen het feit dat *de Nonnekens in het clooster tot Velsicke niet alleene en sijn instruerende dochterkens in het lesen ende schrijven, maer oock diversche knechten, deselve daeren boven haudende in hunlieden woonste ende tafelkosten,* wat in strijd was met de reglement van 9 augustus 1694. Zij vroegen dit aan de zusters te verbieden (617).

Onder het bestuur van zuster Beatrix de Witte (1722-1731) werden de kapel en de school op 20 juli 1728 opnieuw in as gelegd, evenals de parochiekerk en een aantal huizen. Albertine van Hoorebeke, overste van 1731 tot 1739, bleef met het puin zitten. Haar opvolgster Ferdinanda de Ruyter (1739-1741) kon het nodige geld bijeen bedelen en

---

(613) *Fr. DE POTTER en J. BROECKAERT, Velzeke,* p. 32.
(614) D.V. 1718.
(615) D.V. 1722, 1738, 1775. — Wat niet steeds werd nageleefd en tot moeilijkheden leidde met de pastoor in 1740 (M. 204).
(616) Misc. Mechl., nr. 34, p. 431-433.
(617) M. 204.

lenen om met de heropbouw van de kapel te beginnen, terwijl onder haar opvolgster, Rosa de Rouck (1741-1750), het nieuw altaar in 1748 werd geplaatst. Onder Coleta Pauwels (1750-1760) bestond de kloostergemeenschap in 1753 uit 21 zusters.

De kloostergemeenschap, die gedurende de tweede helft van de 18e eeuw ook vrouwelijke kostgangers aanvaardde, werd achtereenvolgens door Michelina de Moor (1760-1762), Barbara van Hoorde (1762-1795) die door de Fransen belast werd met 2.000 gulden, en Josepha van den Dorpe (1795-1807), die de plagerijen van de franse bezetting moest verdragen, maar zich samen met haar medezusters aan de toegewijde verpleging van de geesteszieken mocht blijven wijden.

Hoewel de kloosterlingen beweerden eksempt te zijn, behoorde de ondervraging vóór de professie aan de aartsbisschop of zijn vertegenwoordiger, zodat wij de regelmatige aangroei van de gemeenschap

---

(618) Toelating op 20-6-1682 tot de professie van Elisabeth van Durme, d. Cornelis x Joanna van der Brugghen (M.121); — op 23-8-1683 tot de professie van Constantia Callant, °Gent (M. 121); — op 11-8-1685 tot de professie van Petronella de Witte, °Eksaarde, d. Jozef x Beatrix van Damme (zuster Beatrix) (M. 121); — op 13-9-1688 tot de professie van Pacifica Moreau, °Gent, en van Maria-Anna van den Hauten, °Denderleeuw (M. 121); — op 25-1-1693 tot de professie van Anna de Voghelaer, °Gent (M. 121), — op 12-3-1695 tot de professie van Maria Joncke, °Roborst, d. Judocus x Livina Block (zuster Bonaventura) (M. 121); — op 25-6-1696 tot de professie van Joanna-Maria Vossaert, °Gent, d. Joannes x Joanna Bouchauten (zuster Salomé) (M. 121, Misc. Mechl., nr. 35, p. 559); — op 23-6-1698 tot de professie van Josijne alias Elisabeth Snel (Misc. Mechl., nr. 36, p. 51); — op 19-12-1706 tot de professie van Ferdinanda de Ruijter (Misc. Mechl., nr. 38, p. 232v°); — op 25-11-1707 tot de inkleding van Theresia van de Weghe, °Strijpen, d. Albert x Francisca de Lede (M. 204); — op 13-9-1714 tot de professie van Amelberga van Laere, °Belsele, d. Joos x Pieternelle de Belie (M. 204); — op 30-11-1715 tot de professie van Maria-Magdalena van Hoorebeke (zuster Albertine) en van Adriana de Rouck (zuster Rosa) (M. 204); — op ... van Françoise de Latte, d. Lieven x Catharina van den Berghe (M. 204); — op 23-7-1721 tot de professie van Dionysia Bracke (Misc. Mechl., nr. 40, p. 282); — op 16-5-1722 tot de professie van Joanna del Plancke, °Ename, d. Gulielmus x Catharina de Doncker (Misc. Mechl., nr. 40, p. 297v°, 298r°); — op 6-3-1725 tot de professie van Livina Malphé (M. 204); — op 7-6-1726 tot de professie van Feliciana de Keijser, d. Livinus x Franchoise de Schrijver, van Angelina de Backer, d. Franciscus x Maria-Catharina van der Schueren, en van Antonia van den Haute, d. Pieter x Anna Elisabeth Schrevel (M. 204); — op 23-5-1729 tot de professie van Constantia Thienpondt, d. Joannes x Maria Brans (Misc. Mechl., nr. 45, p. 272); — op 7-8-1730 tot de professie van Rosalie van Hove, d. Daniel x Catharina van de Perre (M. 204); — op 2-7-1736 tot de professie van Josepha de Leeuw, °Beveren, d. Jaspar-Marianus x Joanna-Theresia Caniuwelle (Misc. Mechl., nr. 47, p. 111); — op 9-6-1740 tot de professie van Clara Impens, °Velzeke, d. Franciscus x Arnolda van den Berghe (Misc. Mechl., nr. 48, p. 71r°); — op 18-9-1740 tot de professie van Coleta Pauwels (Misc. Mechl., nr. 48, p. 82); — op 11-6-1741 tot de professie van Maria-Anna de Gruyter (Misc. Mechl., nr. 48, p. 108 v°); — op 12-3-1742 tot de prof. van Victoria Impens (M. M., nr. 48, p. 154); — op 8-12-1744 tot de prof. van Benedicta de Ruijver (M. M., nr. 49, 42r°); — op 3-12-1745 tot de professie van Delphina Sevancü, °Brussel d. Joannes x Petronella Annet (Misc. Mechl., nr. 49, p. 84); — op 21-4-

kunnen vaststellen op het einde van de 17e eeuw en in de loop van de 18e eeuw (618). Van de 32 novicen die hier tussen 1700 en 1775 werden geprofest, waren er twee jonger dan 20 jaar, 24 van 20 tot 25 jaar, vier van 25 tot 30 jaar en één meer dan 30 jaar (619).

15. *De gasthuiszusters van VIANE.*

Het gasthuis van Sint-Juliaan werd in 1361 gesticht in de nabijheid van *het capelleken van Ste.-Julien*, ter uitvoering van het testament van *Gheeraert van Cockenbecque, Claes zoene, wijlen was van Viane schiltknape*. De zusters aan wie deze stichting was toevertrouwd moesten

---

1746 tot de professie van Maria-Anna van de Velde, °Nederzwalm, d. Adrianus x Maria-Aldegonde van Maelderghem (Misc. Mechl., nr. 49, p. 94); — op 10-7-1747 tot de professie van Barbara van Hoorde, °Delftinge, d. Jo.-Baptist x Joanna Cools (Misc. Mechl., nr. 49, p. 140v°); — op 18-8-1748 tot de professie van Bonaventura de Moerloose, °Gent, d. Livinus x Egidia de Wijmmers (Misc. Mechl., nr. 49, p. 186); — op 28-4-1748 tot de professie van Albertine Saegaert (Misc. Mechl., nr. 49, p. 200); — op 11-4-1751 tot de professie van Micheline de Moor, °Sint-Maria-Latem, d. Franciscus x Judoca Vermeulen (Misc. Mechl., nr. 50, p. 25v°); — op 8-9-1754 tot de professie van Ludovica Gontier, °Ogy, d. Charles x Marie-Jacqueline Exfol (Misc. Mechl., nr. 50, p. 147v°); — op 27-8-1755 tot de professie van Isabella van Damme, °Erwetegem, d. van Peeter x Petronilla van der Massen (M. 204); — op 11-4-1757 tot de professie van Bernardina Misseghers, °Opdorp, d. Paulus x Joanna Verbrugghen (Misc. Mechl., nr. 50, p. 211v°); — op 30-4-1759 tot de professie van Clara Vijvers, °Huise, d. d. Pieter x Marianne van de Woestijne (Misc. Mechl., nr. 51, p. 13); — op 15-3-1762 tot de professie van Theresia Hove, °Mater (Misc. Mechl., nr. 52, p. 73); — op 29-9-1762 tot de professie van Coleta van Hoorde, °Deftinge, en van Maria-Anna Roman, °Mater (M. 204); — op 9-6-1765 tot de professie van Crescentia Meerschaudt (Misc. Mechl., nr. 51, p. 135v°); — op 19-9-1765 tot de professie van Rosa Carlier, °Zegelsem (Misc. Mechl., nr. 52, p. 129); — op 15-5-1766 tot de professie van Anthonia Baeyens (Misc. Mechl., nr. 52, p. 137v°); — op 24-5-1767 tot de professie van Catharina Zerbruijns (Misc. Mechl., nr. 51, p. 156v°); — op 26-4-1768 tot de professie van Agnes Potiau en van Rosalie van den Steen (M. 204); — op 5-1-1769 tot de professie van Constantia Thienpont (Misc. Mechl., nr. 52, p. 192); — op 22-4-1777 tot de professie van Bernardina van den Steen (Misc. Mechl., nr. 53, p. 120); — op 22-9-1777 tot de professie van Antonia Rasschaert, °Erpe (M. 204); — op 15-10-1778 tot de professie van Cecilia de Neve, °Deftinge, en van Josepha van den Dorpe, °Mere (M. 204); — op 12-4-1780 tot de professie van Joanna-Francisca Merchie, °Sint-Denijs-Boekel (M. 204); — op 8-9-1781 tot de professie van Angela Roelant en van Francisca de Spigheleer, °Sint-Antelinks (Misc. Mechl., nr. 53, p. 226); — op 29-4-1782 tot de professie van Theresia Asselmans, °Liedekerke (Misc. Mechl., nr. 55, p. 9v°); — op 21-2-1789 tot de professie van Benedicta van Hecke, °Deftinge (Misc. Mechl., nr. 171v°); — op 23-9-1790 tot de professie van Clara de Vuyst, °Voorde (M. 204); — op 15-8-1791 tot de professie van Antonia van Yperzeel, °Sint-Maria-Horebeke (M. 204); — op 1-7-1796 tot de professie van Coleta Libreghs, °Nevele (M. 121). — Bij de afschaffing van sommige kloosters door Jozef II werden te Velzeke opgenomen in 1784 : zuster Joanna-Carolina Roman, uit het klooster der Penitenten van Sint-Jacob te Gent, zuster Philippina-Theresia van den Berghe, uit het klooster der Penitenten te Nevele, en zuster Theresia Thermatur, uit het klooster der Conceptionisten te Gent (M. 170).

(619) M. 170 en 204.

dagelijks decken met lijnen laeckenen vier beddens ende logeren ofte ontfanghen twaelleff gasten ofte pelgrims... ende elck geven een scohtel potagie daghelijcsc ende onder al eenen mutsaert (kopie van 1629) (620).

Op 15 augustus 1483 bekwamen de zusters van de provinciaal van de minderbroeders statuten om er te leven volgens de regel van de derde orde van Sint-Franciscus.

De zusters die er een kleine gemeenschap vormden in het begin van de 17e eeuw leefden er absoluut niet volgens de regel van Sint-Franciscus (621), zodat wanneer het klooster afbrandde, de zes zusters (622) bij beslissing van de aartsbisschop van 3 november 1629, die de toelating tot heropbouw weigerde, naar verschillende kloosters in Vlaanderen werden gestuurd (623).

---

(620) Ra. Gent, fonds bisdom Gent, M. 169.
(621) D.V. 1625.
(622) Jenne Cots, Elisabeth van Herreweghen, Lucie de Mee, Saincte Jouret, Chrestiene Jouret en zuster Marie X. (M. 169).
(623) D. V. 1629, M. 169.

J. De Brouwer.

GELIEVE TE VERBETEREN :

p. 164, regel 11 : schrappen (de orden...).
p. 166, regel 8 : Kamerijk i.p.v. Kemerijk.
p. 167, regel 5 : gaven i.p.v. geven.
regel 15 : le i.p.v. te.
p. 169, regel 17 : 1677 i.p.v. 1766.
p. 171, regel 21 : Christiaan i.p.v. Christiaans.
p. 173, regel 9 : Annuntiaten i.p.v. Annintiaten.
nota 67 : d. Cyrianus i.p.v. de.
p. 184, regel 5 : In i.p.v. Uit.
p. 185, regel 10 : voorgelezen i.p.v. voorlezen.
p. 190, regel 24 : omwille i.p.v. omwillen.
p. 191, regel 24 : distrikt i.p.v. disstrikt.
p. 198, regel 9 : Humbertus i.p.v. Hubertus.
p. 199, regel 32 : Kanunnik i.p.v. kannunik.
p. 209, regel 8 : vrinden i.p.v. vrieden.
p. 210, regel 38 : Godts i.p.v. Gordts.
p. 211, regel 21 : moeilijkheden i.p.v. moielijkheden.
p. 216, regel 1 : tussen 20... i.p.v. van.
p. 217, regel 38 schrappen (haar familieleden...).
p. 219, regel 9 : Godts i.p.v. Gordts.
p. 227, regel 19 : opvoeding i.p.v. opveoding,
p. 230, nota 357 : Scudamore i.p.v. Sendamore.
p. 233, regel 22 : de aarts- i.p.v. dat aarts-
p. 234, nota 383 : Adriani i.p.v. Adrianae.
p. 236, regel 6 schrappen (376. Van haar kant...).
p. 238, regel 5 : Zarlardinge i.p.v. Zarlardingen.
p. 242, regel 26 : schrappen (fessie van...)
p. 243, 56 : Akren i.p.v. Akkeren.
p. 244, regel 4 : idem.
regel 6 : idem.

ONZE BIBLIOGRAFIE

95) ALGEMEEN.

CONSTANT VAN DE WIEL :

REPERTORIUM VAN HET COMPILATIEWERK VAN VICARIS-GENERAAL AM. de CORIACHE. BRONNEN VAN DE 12e TOT 17e EEUW MET BETREKKING TOT HET GEBIED VAN HET OORSPRONKELIJK AARTSBISDOM MECHELEN.

Uitgave Archief-Bibliotheekwezen van België. Inventarissen II. Brussel 1974. 144 blz. Drukkerij George Michiels N.V. Tongeren. Prijs: 360 fr.

Geboren te Brugge in 1600 kwam Amatus de Coriache over naar Mechelen in 1638, waar hij kanunnik werd. In 1671 begon hij zijn loopbaan als vikaris-generaal van de aartsbisschop Alfonsus de Berghes. Buiten de akten van het vikariaat, liet de Coriache nog zestien registers na waarvan er dertien van nagenoeg 1000 bladzijden. Het zijn kompilatiewerken die voor het meeste deel bestaan uit officiële dokumenten van de 12e tot de 17e eeuw die uitgaan van kerkelijke en burgerlijke instanties in zoverre die het aartsbisdom betreffen. De auteur, archivaris van het aartsbisdom Mechelen-Brussel, heeft al deze folio's ontleed en in het kort de inhoud ervan in dit werk weergegeven. In totaal bergt dit boek 1516 nummers. Een personen- en plaatsnamenregister sluit het werk af. Het Land van Aalst, dat vroeger ook behoord heeft tot het aartsbisdom Mechelen is in die 1516 nummers vertegenwoordigd door de volgende lokaliteiten: Aaigem, Aalst, Baardegem, Bambrugge, Berchem-Oudenaarde, Borsbeke, Bottelare, Burst, Denderwindeke, Dikkelvenne, Edelare, Elst, Ename, Erembodegem, Erondegem, Erwetegem, Etikhove, Geraardsbergen, Godveerdegem, Gontrode, Grimminge, Haaltert, Herdersem, Herzele, Hillegem, Hofstade, Kerksken, Lede, Leeuwergem, Leupegem, Liedekerke, Mater, Meerbeke, Melden, Melle, Mere, Merelbeke, Moerbeke-Geraardsbergen, Moorsel, Munkzwalm, Nederboelare, Nederbrakel, Neigem, Nieuwenhove, Nieuwerkerken, Ninove, Okegem, Oosterzele, Opbrakel, Ophasselt, Pollare, Ressegem, Ronse, Schendelbeke, Schorisse, Sint-Gooriks-Oudenhove, Sint-Lievens-Esse, Sint-Maria-Lierde, Sint-Maria-Oudenhove, Steenhuize, Teralfene, Velzeke, Wieze, Woubrechtegem, en Zarlardinge. De publikatie van dit repertorium geeft aan de plaatselijke geschiedschrijver of vorser uit het Land van Aalst toegang tot een niet vermoede bron.

96) ALGEMEEN.

LIBER AMICORUM. SINT-JAN BERCHMANS. AVELGEM. 1874-1974.

344 blz. 49 illustraties. Avelgem 1974. Drukkerij UGA Heule. Prijs: 425 frank.

Weinig onderwijsinrichtingen die hun eeuwfeest vieren hebben het geluk dit te gedenken met een bundel herinneringen zoals dit het geval is met het bekende en gewaardeerde instituut van Avelgem. De hoofdbrok bestaat uit zes uitvoerige bijdragen namelijk: Vlaams en Picardisch, wederzijdse verhoudingen tussen twee taalgebieden door Mgr. A. Descamps, ere-rektor van de katolieke universiteit Leuven en oudleerling van dit instituut; Avelgemse persoonsnamen in de 13e eeuw door J. Luyssaert, die onder meer het archief van de abdij Ename heeft geraadpleegd; de Scheldeburcht en haar bewoners vanaf de 12e eeuw tot 1873 door J. Colpaert die in 1965 zijn «Avelgem voor 1500» schreef, werk dat we hebben besproken in Het Land van Aalst 1966,

nr. 20, blz. 157. Heel wat tekst en illustraties uit zijn eerste werk heeft de auteur in zijn bijdrage overgenomen. Volgen dan nog: het Sint-Jan Berchmansinstiuut te Avelgem van 1872 tot 1972 door J. Puissant, waarin we de gebroeders-aannemers Pessemier uit Nederbrakel vermeld vinden die in de jaren 1926-1927 bouwwerken uitvoerden; historisch overzicht van de lagere afdeling door J. Kindts en het eeuwfeestjaar 1973-1974 door G. Geerardyn. Tien bijlagen waaronder een met de lijst der leerkrachten in de eerste honderd jaar vormen het sluitstuk. Een huldeboek dat niet alleen de oud-leerlingen en oud-leraars, maar ook de historicus, de naamkundige en taalkundige met belangstelling zullen lezen.

97) ALGEMEEN.

DE SINT-CORNELIUSDEVOTIE IN VLAANDEREN.

TENTOONSTELLING 20-29 SEPTEMBER 1974.

SINT-CORNELIUSKERK TE AALTER.

139 blz. Redaktie: Luk Stockman. 25 illustraties. Aalter 1974. Drukkerij De Maertelaere. Prijs: 100 fr.

Ter gelegenheid van het duizendjarig bestaan van Aalter organiseerde de werkgroep «1000 Jaar Aalter» in de maand september drie bizondere manifestaties: eerstens twee tentoonstellingen van 20 tot 29 september en wel een in de kerk onder het motto: de Sint-Corneliusdevotie in Vlaanderen en een in het Kultureel Centrum met als motto: Oudt Aeltre; tweedens een grote historische stoet op 29 september. De bezoeker van deze twee tentoonstellingen beschikte over een omvangrijke en gedokumenteerde katalogus. Een ruim deel ervan is gewijd aan: de historische Cornelius door Mgr. Jozef Coppens; De Sint-Corneliusdevotie te Aalter, door Luk Stockman; proeve van ikonografie en pelgrimagebeschrijving door Renaat van der Linden; en ten slotte de eigenlijke katalogus zelve met 161 nummers door Drs. W. Dezutter en hoger vernoemde auteurs. Luk Stockman beweert de mogelijkheid dat de devotie tot Sint-Cornelius te Aaler zou zijn ingevoerd door bemiddeling van de kanunniken van Ronse en de heer van de Woestijne, en dit nog voor 1236. Heel wat lokaliteiten uit het Land van Aalst ontmoeten we in de katalogus, hetzij met bedevaartvaantjes, beelden, zantjes, souvenirs, schilderijen, glasramen, beedhouwwerk, boeken en gebedenboeken en zo meer. Zo: Ninove, Ronse, Serskamp, Sint-Kornelius-Horebeke, Moerbeke (Geraardsbergen), Scheldewindeke, Baaigem, Mater, Hofstade, Nederbrakel, Zottegem, Smeerebbe, Aalst, Aspelare, Heldergem en Letterhoutem. Een leerzame katalogus die met smaak is uitgegeven. Hij zal nog al de jaren die volgen op deze tentoonstellingen de belangstellende in Sint-Cornelius en ook de volkskundige blijven interesseren.

98) ALGEMEEN.

L. FRANCOIS:

FRANS BEYTS. BRUGGE 17 MEI 1763 - BRUSSEL 15 FEBRUARI 1832.

Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming Société d'Emulation te Brugge. Driemaandelijks tijdschrift voor de studie van Geschiedenis en Oudheden van Vlaanderen Jaar 1974. Deel CXI van de verzameling. blz. 32-55. Brugge 1974. Redaktieadres: Academiestraat 14 - 8000 Brugge. Drukkerij G. Veys, Pittem.

Uitgebreide biografie van Frans Beyts, een omstreden politieke figuur uit onze gewesten, die in de periode van de Oostenrijkers, van de Franse Revolutie, van Napoleon, van het Hollands Bewind en van de jonge Belgische Staat, in de voorste gelederen stond. In voetnota 21 en 22 lezen we dat Jean François Dierickx en Louis Maroux d'Opbraeckel

mee met de Oostenrijkers vluchtten in het najaar 1789. Dierickx werd geboren te Aalst 2-12-1727 en overleed te Gent 1-9-1798. Hij was dokter in de Rechten (Leuven 1744), advokaat, lid en voorzitter van de Raad van Vlaanderen. Tijdens de Brabantse Omwenteling vluchtte hij naar Rijsel. Maroux was heer van Opbrakel, geboren te Brussel 1748 en overleden in Wenen 8-1-1800. Hij was raadsheer van de Raad van Vlaanderen, procureur-generaal-fiskaal, ook was hij lid van de Staatsraad. De voetnota 38 vermeldt Jacob Livinus van Caeneghem, geboren te Ledeberg 30-6-1764. Hij fungeerde in de Raad van de franse prefektuur, was katoenfabrikant en koper van nationale goederen. In 1830 trad hij op als waarnemend gouverneur van Oost-Vlaanderen.

99) ALGEMEEN.

CHEVALIER XAVIER de GHELLINCK VAERNEWYCK :

PROPOS GENEALOGIQUES AUTOUR DE NOS BEAUX-EX-LIBRIS.

Le Parchemin. Office Généalogique et Héraldique de Belgique. xxIe série. nr 173, sept. oct. 1974, blz. 257-259. Een illustratie. Sécrétaire de rédaction : M. Harmignies, rue Martin Lindekens 57, 1150 Bruxelles.

Het aangehaalde ex-libris schijnt toebehoord te hebben aan François Antoine de Plotho, een van de twee zonen van Gebhard de Plotho en Marie van Cauteren, barones van het Land van Wedergraete en dame van Meerbeke, Nederbrakel, Parike en Zarlardinge. Het is getekend door de Brugse kunstenaar Frans Heylbrouck (1704-1780).

100) ALGEMEEN.

VALERE GAUBLOMME :

PERSOONSNAMEN UIT HET RENTE- EN PACHTREGISTER ANNO 1426 VAN DE KARTUIZE VAN SINT-MARTENS-LIERDE. I.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jaargang X. nr 7, september 1974. blz. 453-456. Redaktieadres : Centrum voor Familiegeschiedenis, Wolstraat 39 - 2000 Antwerpen. Drukkerij-Uitgeverij Erik Veys, Pittem-Tielt.

In een eerste aflevering geeft de auteur, na een bondige beschrijving van het rente- en pachtregister van 1426, de namen der renteplichtigen van de kartuize in de lokaliteiten Aalst, Deftinge, Erwetegem, Everbeek en Geraardsbergen. Het belang van soortgelijke publikaties hoeft voor een genealoog of naamkundige niet nader beklemtoond te worden.

101) ALGEMEEN.

OUDE OOSTVLAAMSE HOEVEN.

Bijdrage in Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 23e jaargang, nr 2, maart-april 1974. Redaktie en beheer : Koningin Hendrikaplein 27, 9000 Gent. Drukkerij : L. Vanmelle, Mariakerke-Gent.

We vermelden voor het Land van Aalst : tgoed ter Gheetscoven te Merelbeke, tgoed ter Gheynst te Zulzeke, het goed te Gijzenzele te Gijzenzele, het goed van Ginderop te Lede, het goed van Ginderomme te Erembodegem, het Godshuisgoed te Appelterre, het hof ter Goten te Herzele, het hof ter Gracht te Oosterzele, het goed van der Gracht te Roborst, het goed Grames te Nukerke, het goed 's Gravenbosch te

Sint-Maria-Horebeke, het goed te Groenbeke te Moorsel.
id. id. nr 3. mei-juni 1974.
Het hof ten Groenenberge te Munte, het hof te Gijzegem te Gijzegem, het goed ten Haandert te Massemen en het goed ten Haandert te Velzeke.

102) ALGEMEEN.

W. STEEGHERS :

DE STATEN VAN GOED VAN SMETLEDE-OORDEGEM.

Twee delen in één band. Gestencilleerde uitgave. 190 blz. Uitgave van Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, Oost-Vlaanderen 1974. Verantwoordelijke uitgever: W. van Hille, voorzitter, Casinoplein 27 - 9000 Gent. Prijs: 650 fr.

In zijn voorwoord van deze publikatie schetst Jozef de Brouwer een algemeen overzicht van de heerlijkheden te Oordegem-Smetlede. Beide dorpen vormden tot in 1793 één heerlijkheid, die behoorde aan het huis van Gavere en later aan de familie Vilain. Noemenswaardig zijn daar nog de heerlijkheid van het hof te Landegem en het vrij leengoed het hof van Lichtervelde. Wat nu de staten van goed betreft: het eerste deel loopt van 1722 tot 1774 en het tweede van 1774 tot 1794. Achteraan het werk is de index van familienamen bijgevoegd, die het raadplegen vlot laat verlopen. Een flinke aanwinst voor onze familiekunde. We moeten het hier nogmaals herhalen: het is doodjammer dat zulke belangrijke bronnen als deze niet in drukvorm kunnen verschijnen.

103) ALGEMEEN.

ANTOINE JANSSENS :

DE KONINKLIJKE SCHUTTERSGILDE SINT-SEBASTIAAN VAN NEVELE.

Berichtenblad van de Heemkundige Kring het Land van Nevele. Extra aflevering, juni 1974, 62 blz. Vijf illustraties. Verantwoordelijke uitgever: J. Luyssaert, Poeldendries 11, 9840 Landegem.

De gilde nam in 1820 deel aan een grote prijsschieting te Gent. Daar waren ook aanwezig de gilden van Aalst en Ninove.

104) ALGEMEEN.

BESCHERMING VAN MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN IN VLAANDEREN.

Ons Heem. Tweemaandelijks tijdschrift, van het Verbond voor Heemkunde. Jaargang 28; nr 2, lentemaand 1974, blz. 55-56.

Werden onder meer als monument of landschap beschermd bij Koninklijk Besluit, 5-1-11973, Belgisch Staatsblad 20-6-1973: de ganse Sint-Stephanuskerk van Melsen; bij Koninklijk Besluit van 4-5-1973, Belgisch Staatsblad 8-11-1973: de Sint-Martinuskerk van het Begijnhof van Aalst, de houten windmolen «Wildermolen» en onmiddelijke omgeving te Appelterre-Eichem; bij Koninklijk Besluit, van 10-5-1973 Belgisch Staatsblad 8-11-1973: de Sint-Walburgakerk met de kerkhofmuur te Meldert (Vl.); bij Koninklijk Besluit 13-6-1973, Belgisch Staatsblad 9-2-1974: de ganse Sint-Martinuskerk te Moorsel; bij Koninklijk Besluit 10-7-1973, Belgisch Staatsblad 18-4-1974: het kasteel van Leeuwergem met omgeving te Zottegem; bij Koninlijk Besluit 18-10-1973, Belgisch Staatsblad 19-4-1974: de pastorij Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Ninove en de watermolen met woning, de stallingen en onmiddelijke omgeving te Impe.

105) ALGEMEEN

JEAN-PIERRE TYTGAT

BEPERKTE NAAMLIJST OP HET RENTEBOEK VAN DE HEERLIJKHEID OOMBERGEN ANNO 1760.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jaargang X, nr 6, juli 1974, blz. 386-394. Redaktieadres: Centrum voor Familiegeschiedenis, Wolstraat 39, 2000 - Antwerpen. Drukkerij-Uitgeverij Erik Veys, Pittem-Tielt.

Na enkele lijnen geschiedenis van de heerlijkheid Oombergen en opsomming van enige heren ervan publiceert de auteur een lijst van persoonsnamen genomen uit het renteboek der heerlijkheid uit 1760, stuk dat berust in het archief van de Paters Kapucijnen, Korte Winkelstraat 1 te Antwerpen. Tevens vermeldt hij instellingen als rentehouders aldaar: de kosterij van Sint-Lievens-Houtem, de pastorij van Ressegem en de Heilige Geest van Hillegem om alleen deze uit het Land van Aalst te vermelden. Een namenlijst die menig vorser van dienst kan zijn.

106) ALGEMEEN.

J. SCHIETEKAT :

KORT ALGEMEEN OVERZICHT OVER MATEN, GEWICHTEN EN MUNTEN OP HET EINDE VAN HET OUD REGIME (18e EEUW)

Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. Deel 77., 1e en 2e aflevering samen. 1974. Blz. 73-85. Sekretariaat Zamanstraat 49, Sint-Niklaas-Waas. Drukkerij: Scheerders van Kerckhove. Sint-Niklaas.

Hoeveel heemkundigen en schrijvers van plaatselijke geschiedenis staan niet voor een muur als de oude maten, oude gewichten en munten in hedendaagse waarden omgezet hoeven te worden? En dan nog zo een grote verscheidenheid tussen de kasselrijen onderling en zelfs binnen de kasselrijen. Na voorbeelden van spreekwoorden waar oude maten, gewichten en munten in voren komen, handelt hij over de benamingen en soorten van oude maten: lengtematen, agrarische of landmaten, inhoudsmaten voor droge waren, inhoudsmaten voor vloeistoffen en gewichten; ter vergelijking geeft hij buiten de maten en gewichten uit het Gentse en Waasland ook deze van de kasselrij Aalst, Dendermonde, Brugge en het Vrije Ieper en Kortrijk, ook van de stad Geraardsbergen. Mede eveneens volgen de soorten rekenmunten en hun onderlinge verhouding, de waarde in franken omgezet en de muntstukken: gouden en zilveren munten en koperen. Een bizondere bruikbare bijdrage die menig zoeker uit de moeiljikheden zal helpen.

107) ALGEMEEN.

PIERRE VARASSE :

1848. RISQUONS-TOUT.

Hainaut Tourisme, bulletin bimestriel, no. 165, juillet 1974, blz. 137-139. Mons 1974. Vier illustraties.

Relaas van de gebeurtenissen die zich afspeelden aan de Frans-Belgische grens in verband met de dreigende Franse inval gericht tegen de jonge Belgische Staat. Schrijver heeft een passage ingelast over de sociale nood in Vlaanderen: 1845, de rampzalige oogst van aardappelen, de vloedgolf van ziekten, de nood aan brood. In maart 1847 ontstonden zware wanordelijkheden in Kortrijk, Geraardsbergen, Ronse en Gent.

108) ALGEMEEN.

YOLANDA SUYS :

HET GESLACHT VAN DROOGENBROECK TE ERPE EN TE MERE.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Driemaandelijks tijdschrift. Jaargang XIV. nr. 3, juli 1974. blz. 22-23.

De laatste bijdrage over het geslacht Van Droogenbroeck te Mere citeert de afstammelingen van Gaspard van Droogenbroeck en Judoca Ruysseveldt in de vierde en vijfde generatie. Allen werden geboren te Erpe.

109) ALGEMEEN.

JULIEN DE VUYST :

LOPENDE MAANDAG TE MERE EN TE ERPE.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Driemaandelijks tijdschrift. Jaargang XIV, nr. 3, juli, juli 1974, blz. 24-25.

Over de lopende maandag is heel wat geschreven. We lezen hier grappige faits-divers die zich op die 24 augustus voordeden, maar die als dramatische momenten door de mensen van toen opgenomen werden. Het stuk sluit met het liedje - 22 strofen telt het - Hazenvlucht van 24 oogst 1914.

110) ALGEMEEN.

JAN SCHOLLAERT :

DE TREK NAAR DE STAD IN DE 19e EEUW.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Driemaandelijks tijdschrift. Jaargang XIV, nr. 3, juli 1974. blz. 26.

Steller citeert een twaalftal geboren Erpenaren die zich allen te Aalst vestigden; elf ervan hielden in Aalst een herberg open.

111) ALGEMEEN.

FR. NACKAERTS :

OPENLUCHT KRUISEN IN VLAANDEREN.

Het Teken. Maandblad uitgegeven door de Paters Passionisten, Wezembeek-Oppem. Jaargang 47, nr 3, september 1974, blz. 90-93. Twee illustraties.

Als moordkruis zijn vermeld, voor wat het Land van Aalst betreft, een kruis te Letterhoutem, opgericht op naam van Francies Vanderheyden, vermoord door zijn zoon op 9 november 1913,; het kruis in het Brakelbos te Opbrakel, geheten het Livineskruis, opgericht voor Livina Bruggelinck aldaar door een heer aangerand en vermoord op 16 juni 1738; het kruis dateert van 1782, aldus «Brakel in de Vlaamse Ardennen. Twee Bossenpad, Zwalmpad» door Sylvain Le Langhe. 1974.; het kruis op de «Vaag» te Zonnegem, opgericht voor veldwachter Engelbert Van den Bossche door stropers vermoord op Lichtmis 1883.

112) ALGEMEEN.

F. SCHEPKENS :

CONGREGATIE DER BROEDERS VAN LIEFDE. VII.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jaargang X, nr. 6, juli 1974. blz. 425-328. Redaktieadres: Centrum voor Familiegeschiedenis, Wolstraat 39, 2000 Antwerpen. Drukkerij-Uitgeverij Erik Veys, Pittem-Tielt.

Werden geboren in het Land van Aalst: Moonen Leo, geboren te Temse 16-1-1901 en overleden te Gentbrugge 10-3-1970; Morre Hubertus, geboren te Nederbrakel 3-5-1914 en overleden te Turnhout 13-12-1972.
id. id. nr. 7, september 1974, blz. 471-472.
Schepens Vitalis, geboren te Velzeke-Ruddersvoorde 10-3-1846 en overleden te Zelzate 24-9-1902.

113) ALGEMEEN.

FILIP LEMMENS :

REPERTORIUM VAN DE XIXe EEUWSE BIDPRENTJESPORTRETTEN xxxII.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jaargang X. nr. 6, juli 1974. blz. 363-370. Vier illustraties. Redaktieadres, Centrum voor Familiegeschiedenis, Wolstraat 39, 2000 Antwerpen. Drukkerij-Uitgeverij Erik Veys, Pittem-Tielt.

Voor het Land van Aalst stippen we aan: Puissant Leo Fidelis, ° te Ronse 11-4-1843 en + te Nederbrakel 16-6-1895, leraar aan het Kollege van Geraardsbergen, onderpastoor te Kwaremont in 1862; later te Aalst 1874, pastoor te Amougies 1878 en te Nederbrakel 1881. Redant Theofilus Joseph, ° Nieuwerkerken 2-10-1860 en + in Oost-Mongolie, missionaris van Scheut. Reychler Leo, ° Maldegem 20-2-1832 en + Stekene 16-1-1871, was onder meer coadjutor te Roborst, 1859. Robette Louis François, ° Ronse 15-8-1801 en + Gent 29-8-1867, was onderpastoor te Waarschoot en te Gent en pastoor te Oudegem en te Gent. Robyns Desiré Ferdinand ° Balegem 30-8-1812 en aldaar + 4-6-1886, echtgenoot van Marie Eugenie Constance Galle, geneesheer. Rodriguez-d'Evora-Y-Vega Karel Hendrik Maria markgraaf de Rodes, baron van Beerlegem, + in zijn kasteel te Beerlegem 26-9-1868 in ouderdom van 79 jaar. Roelandt Edgard ° Oordegem 7-1-1845, aldaar + 21-8-1877, zoon van Petrus Bernardus en Nathalia Wagemans, echtgenoot van Angelica Casteele. Roelandt Fidelis Alexander ° Rupelmonde 26-2-1830 en + Zwijndrecht 15-1-1896, was onder meer onderpastoor te Pamele-Oudenaarde 1856. Roggeman Rosalie ° Aalst 3-3-1808 en + Gijzegem 27-5-1884, algemeen overste van de Zusters van Sint-Vincentius à Paulo, gezegd van Gijzegem, geprofest 15-8-1826. Roman Marie Octavie, ° Mater 1-2-1864 en aldaar + 11-3-1890, gediplomeerde onderwijzeres te Eine.
id. id. nr. 7, september 1974, blz. 439-442. Twee illustraties.
Saudan Fransiscus, ° Geraardsbergen 14-2-1806 en + Gent 27-3-1886, onderpastoor te Berchem-Oudenaarde 1833, professor aan het Grootseminarie te Gent, titulair kanunnik. Schockaert Constant, ° Ottergem en + Erondegem 14-11-1881 in ouderdom van 75 jaar, gemeentesekretaris van Ottergem en Vlekkem, schepen te Erondegem, echtgenoot van Sophia Torrekens. Schollaert Benedictus, ° Gontrode 11-1-1782 en + Appelterre 5-10-1868, weduwnaar van Theresia Buydens. Schollaert Leopold, ° Wetteren 12-12-1831 en + Etikhove, onderpastoor te Aaigem 1859 en Etikhove 1860.

114) AALST.

A. COECK, T.J. GERRITS, S. VAN GELDER :

RETROSPEKTIEVE ERNEST VANDEN PANHUYSEN (1874-1929) BIJ DE HONDERDSTE VERJARING VAN ZIJN GEBOORTE.

107 blz. 25 illustraties. Uitgave Aarschotse Kring voor Heemkunde. 1974. Drukkerij-Uitgeverij Erik Veys, Ieperstraat 18, 8880 Tielt.

Ernest Vanden Panhuysen in 1874 te Brussel geboren kwam als weeskind bij zijn tante Rozeke terecht in Aarschot. Hij volgde akademie te Leuven, aan de akademie van Schone Kunsten te Antwerpen tijdens zijn soldatentijd. In den beginne was hij dierenschilder, maar spoedig

ontpopte hij zich portrettist. In dit genre heeft hij blijvende naam gemaakt. Zijn stadsgenoten hebben dit honderdjarig herdenken op uitnemende wijze gevierd. Eerstens door een retrospektieve uitgave en tweedens door een tentoonstelling van zijn werken, in het prelaatskwartier van de abdij van Averbode dit met medewerking van Averbodium. Deze retrospektieve uitgave is dan ook bedoeld als katalogus van de tentoonstelling. Het boek is samengesteld uit een inleiding, waarin een viertal bijdragen zijn opgenomen over het leven en werk van Ernest Vanden Panhuysen en uit de eigenlijke kataloog, met onder meer nadere dokumentatie over de schilder, over zijn werken zoals jeugdwerk, landschappen en dieren, portretten, religieuze taferelen en tekeningen. In zijn geheel telt de kataloog 76 nummers. Elk nummer heeft een bijgaande bibliografie over het werk met vermelding van vroegere tentoonstellingen en wie de eigenaar is van het schilderij. We ontdekten enkele kontaktpunten met de stad Aalst. Op 19 juli 1905 benoemde het stadsbestuur van Aalst Ernest Vanden Panhuysen tot leraar aan de Stedelijke Akademie van Schone Kunsten te Aalst. De verzameling van de stad Aalst bezit van hem het schilderij «Ontscheping van koeien in een haven». Ernest Vanden Panhuysen portretteerde burgemeester Gheeraerdts van Aalst, ook Abel de Clippele, arrondissementskommissaris te Aalst. Deze drie werken heeft de stad Aalst in bruikleen gegeven in de tentoonstelling te Aarschot. Een aantrekkelijke uitgave, die door de drukker-uitgever Erik Veys voortreffelijk is verzorgd, zoals we dit ten andere van al zijn uitgaven kunnen zeggen. De kunstliefhebber, vooral de geinteresseerde voor portretten, ontdekt in dit boek overvloedige dokumentatie.

115) AALST.

ERIK HOUTMAN :

HET STADSARCHIEF VAN AALST EN DE GENEALOOG.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jaargang X. nr 6, juli 1974 blz. 374-378. Redaktieadres: Centrum voor Familiegeschiedenis, Wolstraat 39 - 2000 Antwerpen. Drukkerij-Uitgeverij Erik Veys, Pittem-Tielt.

De auteur, rijksarchivaris te Hasselt, liet onlangs zijn Inventaris van het Oud Archief van de stad Aalst verschijnen - zie onze recensie in nr. 3-4 van deze jaargang 1974 - In dit betoog wijdt hij een overzichtelijke bespreking aan dat archief, meer in het licht van de genealogie». Met dit kort overzicht, aldus de auteur in zijn slotzin, hebben we de aandacht willen vestigen op de massa dokumenten en inlichtingen, welke een vorser, die geinteresseerd is in familiekunde, zoal vinden kan in doorgaans algemeen gekende bronnen zoals parochieregisters en schepenakten. In vele andere dokumenten is met wat zoekwerk en wat geluk zeker een rijke oogst aan levendige gegevens te verzamelen». Wat we de vorser toewensen.

116) GENTBRUGGE.

GERARD WAEYTENS :

DE STEENBAKKERIJEN TE GENTBRUGGE.

Heemkundig Genootschap Land van Rode. Driemaandelijks tijdschrift, nr. 7, september 1974, zonder bladzijdenummering, gestencilleerde uitgave. Verantwoordelijke uitgever: G. Waeytens, Jef Vandermeulenstraat 42 - 9001 Gentbrugge.

Gelijk vele dorpen uit het Land van Aalst kende Gentbrugge ook enkele steenbakkerijen. Schrijver leidt ons, in gemoedelijke verteltrant, doorheen al wat met steenbakken betrekking had: het terrein, de grond, de vormmachine met de hand, de kruiwagens, het drogen van de ge-

perste aarde, het opzetten van de oven en de gebakken steen. Dat was in de tijd van rond 1910. Daarrond leven, daaraan helpen, was voor de jongens een hele gebeurtenis. Mooie bladzijden uit «Beelden uit mijn kinderjaren» van schrijver. Weer een ambacht dat uit onze families onherroepelijk verdwenen is.

117) GENTBRUGGE.

GERARD WAEYTENS :

IN DE KERK, OP ZONDAGMORGEN.

Heemkundig Genootschap Land van Rode. Driemaandelijks tijdschrift, nr 7, september 1974, zonder bladzijdenummering, gestencilleerde uitgave. Verantwoordelijke uitgever G. Waeytens, Jef Vandermeulenstraat 42 - 9001 Gentbrugge.

Schrijver vertelt uit zijn kindertijd wat er allemaal omging in het kinderhart dat kerkewaart toog met op zak een cent voor stoelgeld. Hij weet het kleurrijk uit te beelden. Het stukt zit vol humor. De typen zijn getrouw getekend. En alles is zo appetijtelijk opgedist.

118) GERAARDSBERGEN.

ANSELM HOSTE O.S.B. :

DE PRIORIJ HUNNEGEM TE GERAARDSBERGEN.

Geraardsbergen 1974. 200 blz. 74 illustraties. Drukkerij De Windroos Beernem. Besteladres : Priorij Hunnegem, Gasthuisstraat 100 - 9500 Geraardsbergen. Prijs : 200 fr.

De priorij van de Benediktinessen Hunnegem te Geraardsbergen - die tevens een oude onderwijsinstelling is - herdacht tijdens voorbije zomermaanden haar 350 jarig bestaan in de stad. Dat is niet onopgemerkt voorbijgegaan. Ter gelegenheid van dit herdenken verscheen deze uitgave en werd in de maanden juli tot augustus in de priorij een tentoonstelling ingericht van het nog bestaande kunstpatrimonium, mede hiermee verscheen ook een katalogus. Het werk van Anselm Hoste is deels gewijd aan het historische en deels aan het kunstpatrimonium. Wat nu de geschiedenis van Hunnegem betreft, de geschiedschrijver van Hunnegem is wel Pater Redemptorist Maurits De Meulemeester (+ 1961). Zijn laatste werk: «Le Prieuré des Benedictines de Hunnegem à Grammont», 263 bladzijden in 1947 uitgegeven draagt het stempel van zijn betrouwbaar geschiedschrijven. Maar de beste auteur kan niet alles geven. Het is dan volkomen natuurlijk dat zijn werk aangevuld kan worden. Dat heeft de aueur van deze uitgave dan ook gedaan. Zo verzamelde hij onder meer onbekend biografisch materiaal rond de figuren van de eerste priores Anna Scudamore (+ 1634) en van de latere Reine Eulalie Veranneman de Watervliet (+ 1852). Alhoewel de auteur een betrekkelijk uitgebreide bibliografie citeert, toch is hem een bron van eerste rang ontgaan namelijk de Miscellania Mechliniensia. In zijn studie «Bijdrage tot de reguliere en sekuliere gemeenschappen in he Land van Aalst gedurende de 17e en 18e eeuw - zie in dit ons tijdschrift 1974 nr. 3-4 blz. 163-245 - geeft de auteur Jozef de Brouwer vele bladzijden historiek van deze priorij geput uit voornoemde Miscellanea Mechl. Tevens citeert hij hele reeksen kloosterzusters uit diezelfde bron. De bezitter van dit besproken boek kan best de bijdrage van de Brouwer erbij aansluiten. De vele oud-leerlingen van de priorijschool zullen het boek dankbaar bewaren en herlezen. Evenzo de vele sympatizanten uit het Geraardsbergse. En niet minder de historicus.

119) GERAARDSBERGEN.

PRIORIJ HUNNEGEM ONZE-LIEVE-VROUW VAN VREDE GERAARDSBERGEN.

Katalogus 30-6-1974. 16 blz.

Bij gelegenheid van de viering van het 350 jarig bestaan van de priorij verscheen niet alleen een vleiende uitgave - die we hierboven hebben besproken - maar werd eveneens een tentoonstelling ingericht met de bijhorende kataloog. Al wat de priorij van oudtijds bezit: kunststukken, schilderijen, meubelen, beelden, voorwerpen uit de eredienst, boeken en handschriften kon hier worden bezichtigd. De katalogus bevat 85 nummers. Een plattegrond van de huidige priorij is hier in extenso opgenomen.

120) NEDERBRAKEL.

BROEDER ALBERT :

HISTORIEK VAN EEN VRIJ ONDERWIJS TE NEDERBRAKEL (1879-1979).

De Zwalmbode. Driemaandelijks tijdschrift van de Oudleerlingenbond Sint-Augustinus. Brakel. 32e jaargang nr. 1, april 1972, 5 illustraties; nr. 2, juli 1972, nr. 3, oktober 1972, een illustratie, nr. 4, december 1972, een illustratie. 33e jaargang nr. 2, 1973, nr. 3, oktober 1973, nr. 4, december 1973. 34e jaargang, nr. 1, 1974, nr. 2, 1974. Redaktie: Frans De Staercke, Kleistraat 19, Brakel. Drukkerij J. De Vleeschouwer-Hoste. Brakel.

In feite gaat het over de historiek van het onderwijs te Nederbrakel gegeven 'door de Broeders van Liefde. In verschillende nummers loopt het werk van Broeder Albert door. Onder meer zet hij in het licht de aktieve werking van pastoor-deken 'Vael van Nederbrakel die voor het vrij onderwijs toentertijd veel heef gedaan. Lezenswaardige bijdragen waarin de auteur aan de historische waarden 'strenge hand heeft gehouden. In het laatste nummer handelt hij over de Duitse bezetting in 1914-1918 en over de lagere school in de diaspora. De reeks loopt verder in de volgende nummers. Spijtig dat de nummers geen bladzijdenummering kennen. '

121) NIEUWENHOVE.

J. SPANHOVE :

NATUURSTEEN.

Ascania. Driemaandelijks tijdschrift over Asse, zijn streek en zijn mensen. Jaargang 17. nr. 2, zomer 1974, blz. 59. Sekretariaat Flor De Smedt, Mollestraat 5, Asse. Drukkerij Van Geertruyen Asse.

Het gasthuis van Asse is in 1643 gedeeltelijk hersteld. Hiervoor gebruikte men natuursteen voor 'bepaalde onderdelen van de bouw. De gasthuisrekeningen van het gasthuis vermelden de onkosten voor het halen van natuursteen naar Nieuwenhove. Was er toentertijd een steengroeve te Nieuwenhove ?

122) OPBRAKEL.

S. DE LANGE :

BRAKEL IN DE VLAAMSE ARDENNEN. TWEE-BOSSENPAD, ZWALMPAD.

Brakel. 1974. 16 blz. 13 illustraties, met uitslaande kaart. Kaarten en foto's van M. Flamée en pentekeningen van A. De Lange. Uitgave Chirojeugd Opbrakel in samenwerking met het Gemeentebestuur van Brakel.

Op bladzijde 144 van deze jaargang 1974 hebben we onder nummer 53 de gestencilleerde uitgave van de twee wandelpaden uitvoerig besproken. Ondertussen verscheen een verzorgde gedrukte uitgave met ongeveer dezelfde tekst als de gestencilleerde. De auteur heeft wat gesnoeid en enkele bizonderheden aangebracht. Een brochure die de mensen uit het Brakelse en iedere toerist, van waar hij ook komen moge, met veel nut zullen kunnen gebruiken. Afzonderlijk, maar hierbij passend is ook een kleine plooifolder gepubliceerd met 14 foto's en een kaartje en met een minimum aan tekst; dit waarschijnlijk bedoeld voor een weinig lezende of haastige toerist.

123) PAULATEM.

R. VAN DEN ABEELE-BELLON :

DE SINT-GENGULFUSKERK TE PAULATEM.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 23e jaargang, nr 2, maart-april 1974, blz. 43-45. Vier illustraties. Redaktie en beheer: Koningin Maria-Hendrikaplein 27 - 9000 Gent. Drukkerij L. Vanmelle, Mariakerke-Gent.

Paulatem, thans gefusionieerd met Munkzwalm, was een van de elf dorpen van het Land van Gavere, dat van graafschap tot prinsdom werd verheven. Schrijver weidt hier uit over de kerk, haar geschiedenis, haar bouwstijl en haar kunstschatten. De abdij van Ename bezat op Paulatem uitgestrekte eigendommen en bouwde er wellicht de oudste kerk. Sporen van de bouw uit de 12e en 13e eeuw kan de deskundige hier nog goed ontdekken.

124) RONSE.

B.D.K. :

DE FIERTEL VAN RONSE. «DEN WYT VERMAERDEN HEYLIGHEN HERMES GHEWIJD».

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 23e jaargang, nr 3, mei-juni 1974. blz. 57-59. Drie illustraties. Redaktie en beheer: Koningin Maria-Hendrikaplein 27 - 9000 Gent. Drukkerij L. Vanmelle - Mariakerke-Gent.

Beschrijving van de 33 km. lange mars met de relieken van Sint-Hermes, mars die loopt over Louise-Marie, Ellezelles, Wattripont, Russignies, Kwaremont aan de Hotond naar Ronse. Deze oude fiertel heeft altijd veel volk getrokken en krijgt ieder jaar een nog grotere belangstelling, ook vanuit ver afgelegen gewesten. Wie iets meer wil weten over de fiertel van Ronse kan deze bijdrage best raadplegen.

125) SERSKAMP.

FRANS MICHEM :

DE PASTOORS UIT DE STREEK VAN SCHELDEVELD.

Berichten van de Heemkundige Kring Scheldeveld. Driemaandelijks tijdschrift voor lokale geschiedenis van de streek tussen Leie en Schelde. Jaargang VI. nr. 2, juni 1974, blz. 35. Verantwoordelijke uitgever: J. Van Twembeke, Azalealaan 1, De Pinte.

In de reeks pastores heeft er maar één verband met het Land van Aalst : P. Laurens Goethals, norbertijn van Drongen, pastoor te Deinze 1598, te Nevele 1613 en te Serskamp 1622. Hij overleed op 17-9-1625. Zijn zetter en korrektor de naam van de auteur vergeten ?

127) SINT-MARTENS-LIERDE.

JOHAN ROELSTRAETE :

DE KWARTIERSTAAT VAN WILLEM PUTMAN.

De Leiegouw. Driemaandelijks tijdschrift. Vereniging voor de studie van de lokale geschiedenis, taal en folklore in het Kortrijkse. Jaargang XVI. 1974, nr 2. Kortrijk 1974. blz. 161-171. Redaktieadres : Dr. F. Debrabandere, Keizer Karelstraat 83, 8000 Brugge.

Kwartier 22-23 geeft Josephus Deneckere, een der voorouders van onze Vlaamse auteur. Hij werd gedoopt te Wakken op 6 augustus 1786. Hij kreeg als peter Josephus Nounckele uit Kortrijk en als meter Maria Slock uit Sint-Martens-Lierde. Mogen we hier nog aan toevoegen dat dit nummer van de Leiegouw als titel draagt : «Gedenkboek Willem Putman, Waregem 1900 - Brugge 1954». Driekwart van deze editie is aan hem en de familie Putman gewijd. Degelijke dokumentatie voor onze literatuurgeschiedenis.

128) WICHELEN

B. DE KEYZER :

WICHELEN HERINNERT ZICH.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 23e jaargang, nr 2, maart-april 1974. blz. 26-29. Drie illustraties - Redaktie en beheer : Koningin Maria-Hendrikaplein 27, 9000 Gent. Drukkerij L. Vanmelle, Mariakerke-Gent.

Schrijver legt meer de nadruk op hetgeen te Wichelen nog te zien en te bewonderen is. De geschiedenis van het dorp komt weinig aan bod. Is dit ten gevolge van het ontbreken van de beschikbare dokumentatie ? Of was het de bedoeling van de auteur enkel en alleen van het dorp een vaag beeld te schetsen dat moet dienen als een inleiding voor een volgende bijdrage ?

129) ZOTTEGEM.

M. BOVYN :

DE IJSBERG TE ZOTTEGEM.

Ons Heem. Tweemaandelijks tijdschrift. 28e jaargang, nr. 3, bloeimaand 1974. blz. 82.

Een zeventigtal jaren geleden «schaverdijnde» schrijver op de ijsberg te Zottegem. Dat was een twee meter diep uitgegraven weide die in de wintertijd onderliep en dichtvroor. Het ijs werd daar gekapt door de Zottegemse slagerij Leurs, die daar ook een ijskelder bezat onder met takken en struiken begroeide terp. Het ijskappen viel stil wanneer te Wetteren de ijsfabriek Van Severen ijs produceren ging. Hoeveel oude Zottegemnaren herinneren zich daarover nog iets ?

GOTTEM a Leie — Valère GAUBLOMME

Dit nummer is het voorlaatste (en zie reeds 316 bladzijden) van de jaargang XXVI. Er volgt nog een uitgebreid nummer van ca. 60 blz. Mogen wij U vriendelijk verzoeken nu reeds uw leesgeld voor 1975 te hernieuwen en onverwijld hetzij 500 fr. (en meer is nog beter!) te storten als ERELID, hetzij 350 fr. als STEUNEND LID, hetzij 250 fr. (een kleine verhoging van de abonnementsprijs ingevolge de prijsstijging van papier en drukkosten) als GEWOON LID.

Op die wijze bespaart U ons moeite en aan U geld wanneer dit zonder uitstel geschiedt op postrekening nr. 000-0586911-61 van «het Land van Aalst», Zottegem.

Van harte dank!

HET LAND VAN AALST

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Voorzitter : F. Courteaux, Acaciastraat 7, 9300 Aalst - Tel. (053) 21.80.96

Beheerder : G. van Bockstaele. H. Hartplein 8, 9620 Zottegem
Tel. (091) 60.19.04

Redaktiesekretaris :
E.H. J. de Brouwer, past., 9340 St.-Gillis-Denderm. - Tel. (052) 21.48.27

Ruil- en Recensiedienst :
E.H. V. Gaublomme, pastoor, 9803 Gottem - Tel. (051) 63.30.80

Bestuursleden : K. Baert - B. Boel - L. De Rijck - J. Pieters - A. van Lul.

Prijs voor het jaarabonnement :
Voor leden 200 fr., steunende leden 300 fr. en voor ereleden 500 fr., te storten op postrekening nr. 000-0586911-61 «Het Land van Aalst», H. Hartplein 8, Zottegem.

Bestellingen van jaargangen en losse nummers bij de heer Luc de Rijck, D. de Wolfstraat 18, 9300 Aalst (Tel. 053 - 21.67.63), na voorafbetaling op voornoemde postrekening, van 50 fr. per enkel nummer, 100 fr. per dubbel nummer en 300 fr. voor een volledige jaargang.

INHOUD VAN NUMMER 5 — 1974

J. DE BROUWER — Bijdrage tot de reguliere en sekuliere gemeenschappen in het Land van Aalst gedurende de 17e en 18e eeuw 265

V. GAUBLOMME — Onze Bibliografie 304

Mededeling van de redaktie 316

Verantw. uitgever : J. De Brouwer - 9340 Sint-Gillis-Dendermonde
Drukkerij : «Het Reklaamblad», Nieuwstraat 29, Lede - tel. (053) 21.37.87 - 70.01.71